

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра практичної психології

Чаркіна Олена Анатоліївна

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З КУРСУ «НЕЙРОПСИХОЛОГІЯ»

МОДУЛЬ 2. «КЛІНІЧНА НЕЙРОПСИХОЛОГІЯ»

МОДУЛЬ 3. «ДИТЯЧА НЕЙРОПСИХОЛОГІЯ»

МОДУЛЬ 4. «ПРОБЛЕМИ ГЕРОНТОПСИХОЛОГІЇ»

МОДУЛЬ 5. «НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ХВОРИХ»

для студентів-бакалаврів 4 курсу (7 семестр)
спеціальності 053 «Психологія»

Кривий Ріг – 2020

УДК 159.96

Чаркіна О.А. **Методичні матеріали** з курсу «Нейропсихологія». Модулі 2-5 для студентів-бакалаврів 4 курсу (7 семестр) спеціальності 053 «Психологія». – Кривий Ріг: вид-во КДПУ, 2020. – 67 с.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Антонік Ірина Петрівна - кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри зоології та методики навчання біології.

Бондар Катерина Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології.

Шестопалова Олена Петрівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології.

Обговорено та схвалено кафедрою практичної психології
16 січня 2020 р., протокол № 8

Завідувач кафедри

(підпис)

Мірошник З.М.

ЗМІСТ

1. Силабус курсу.....	4
2. Плани практичних занять та завдання для самостійної роботи до Модулю 2.....	17
Практичне заняття 1.....	17
Практичне заняття 2.....	19
Практичне заняття 3.....	21
Практичне заняття 4.....	23
3. Плани практичних занять та завдання для самостійної роботи до Модулю 3.....	25
Практичне заняття 5-6.....	25
Практичне заняття 7-8.....	27
4. Плани практичних занять та завдання для самостійної роботи до Модулю 4.....	29
Практичне заняття 9-10.....	29
Практичне заняття 11-12.....	30
5. Плани практичних занять та завдання для самостійної роботи до Модулю 5.....	32
Практичне заняття 13-14.....	32
Практичне заняття 15-16.....	33
6. Практичне заняття 17-18. Захист індивідуальних науково-дослідних проектів.....	34
7. Питання до екзамену.....	35
8. Додатки.....	38-67
8.1. Додаток А. Посилання на онлайн лекції.....	38
8.2. Додаток Б. Протоколи дослідження мовлення та інших ВПФ.....	39

Кафедра практичної психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни	Нейропсихологія
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Спеціальність	053 Психологія
Спеціалізація (додаткова спеціальність)	Спеціальна психологія
Освітня програма	Психологія
Форма навчання	денна та заочна
Статус дисципліни	нормативна
Семестр	VI - VII
Вимоги до допуску	студент попередньо повинен прослухати курси «Основи анатомії та фізіології ВНД», «Клінічна психологія», «Патопсихологія».
Обсяг дисципліни	кредити – 7,0 загальний обсяг годин – 210 годин аудиторної роботи – 86, з них: лекцій – 34 (16 у VI семестрі, одна на два тижні; 18 у VII семестрі, одна на два тижні), семінарських занять – 52 (16 у VI семестрі, одне на два тижні; 36 у VII семестрі, одне щотижня); годин самостійної роботи – 124 (50 годин у VI семестрі, 74 години у VII семестрі).
Форма звітності	екзамен
Викладач(і)	Чаркіна Олена Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології
Персональна(і) сторінка(и) викладача(ів)	https://kdpu.edu.ua/personal/oacharkina.html
Контактна інформація	телефон кафедри: (056) 440-53-75 телефон викладача: (098) 882-86-84 електронна адреса кафедри: <i>k_pedtech@kdpu.edu.ua</i> електронна адреса викладача: <i>charkinaa@ukr.net</i>
Програма навчальної дисципліни	https://kdpu.edu.ua/praktychnoi-psykholohii/navchalno-metodychna-robota/navchalno-metodychni-materialy.html

ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС ЗМІСТУ ДИСЦИПЛІНИ

Нейропсихологія – відносно молода галузь клінічних досліджень, яка сформувалась у другій половині ХХ ст. на межі психології і медицини (неврології, нейрохірургії) з метою реалізації практичного запиту на діагностику порушень вищих психічних функцій та їх відновлення при локальних ураженнях головного мозку.

За останній час сфера практичного застосування нейропсихологічних знань суттєво розширилася. Нейропсихологічний підхід виявився досить продуктивним для вивчення: типології норми, розвитку психіки в онтогенезі, особливостей порушень психіки при межових станах центральної нервової системи, динаміки психічних функцій під впливом фармакологічних препаратів, змін психічних функцій у віці інволюції, проблем розширення когнітивного резерву, нейропластичності, нейромодуляції поведінки тощо.

Нейропсихологія має тісні міжпредметні зв'язки з нейроанатомією; нейрофізіологією; нейрохімією; нейропатофізіологією; клінічною неврологією; нейрохірургією; психіатрією; патопсихологією; психофізіологією; віковою психологією; дефектологією та логопедією; інклюзивною освітою. На Заході та у США нейропсихологія є складовою нейробіології – науки, що вивчає будову, функціонування, розвиток, генетику, біохімію, фізіологію і патологію нервової системи, а також етологію людини.

Основні проблеми сучасної нейропсихології:

- 1) проблема локалізації вищих психічних функцій;
- 2) проблеми міжпівкулевої асиметрії та міжпівкулевої взаємодії;
- 3) проблема індивідуальних відмінностей (зокрема, нейробіологія лідерства, творчості, агресії, гомосексуальності, злочинності тощо).

Дослідження в галузі нейропсихології поділяються на такі напрями:

- клінічний;
- реабілітаційний,
- експериментальний,
- психофізіологічний або диференційно-психологічний,
- нейропсихологія дитячого віку,
- геронтологічний.

ЦІЛІ НАВЧАННЯ

Мета вивчення дисципліни - ознайомити здобувачів вищої освіти із сучасними теоретичними уявленнями та практичними напрацюваннями в галузі нейропсихологічної діяльності в системі освіти та охорони психічного здоров'я. Знання, отримані в результаті вивчення курсу «Нейропсихологія», нададуть

можливість свідомого й більш функціонального впровадження у вітчизняну психологічну практику ефективних методик нейропсихологічної діагностики і корекції, що є основою для подальшого поглиблення фахової спеціалізації майбутніх психологів.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування наступних компетенцій:

1. *Загальних:*

соціально-особистісних:

- здатність до самовдосконалення та саморозвитку на основі рефлексії своєї діяльності;
- здатність розуміти та сприймати етичні норми поведінки відносно осіб з нейропсихологічними порушеннями;
- розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя;

загальнонаукових:

- володіння базовими уявленнями з класичної нейропсихології, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості дитини (людини) з порушеннями нейропсихологічного розвитку;

інструментальних:

- володіння практичними способами пошуку наукової і професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, мережевих технологій, баз даних і знань;
- володіння дослідницькими навичками щодо вивчення актуальних проблем нейропсихології.

2. *Фахових:*

компетентності у сфері діагностико-аналітичної та консультативної діяльності:

- володіння сучасними уявленнями про психологічний супровід осіб, які мають нейропсихологічні порушення;
- володіння уявленнями про методи дослідження в нейропсихології;
- здатність до психологічного супроводу осіб із нейропсихологічними порушеннями;
- володіння сучасними технологіями діагностики і організації наукового дослідження у своїй професійній діяльності на основі комплексного підходу до вирішення проблем професійної діяльності;

компетентності щодо діагностики, консультування та психологічного супроводу осіб з порушеннями психофізичного розвитку та їхніх родин:

- здатність організовувати та здійснювати реабілітаційну, корекційну, розвивальну та психотерапевтичну роботу з особами, які мають порушення нейропсихологічного розвитку з урахуванням структури порушення, вікових та

індивідуальних особливостей осіб, вимог освітніх стандартів, програм навчання та виховання в умовах інклюзивної освіти.

Здобувачі вищої освіти повинні *знати*:

- сучасний стан організації і надання нейропсихологічної допомоги;
- теоретичні основи нейропсихології;
- сучасні методи діагностики функціональних станів, особливо найбільш інформативних щодо раннього виявлення порушень і патологій органічного генезу.

Здобувачі вищої освіти повинні *вміти*:

- планувати, організовувати і проводити нейропсихологічне обстеження осіб різного віку на основі добору адекватних діагностичних комплексів методів, методик і проб;
- здійснювати аналіз нейропсихологічного стану і статусу;
- визначати індивідуальні нейропсихологічні особливості досліджуваних;
- аналізувати і робити висновки за результатами нейропсихологічного дослідження;
- будувати нейропсихологічний профіль досліджуваного на основі результатів нейропсихологічного обстеження;
- проводити диференційну діагностику нейропсихологічного стану людини.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

Змістовий модуль 1. Теорія та методологія нейропсихології

Тема 1. Вступ до нейропсихології. Нейропсихологія як самостійна наукова галузь. Предмет і завдання нейропсихології. Місце нейропсихології серед інших наук. Сучасна нейробіологія. Напрями сучасної нейропсихології; їх теоретичне і практичне значення. Використання нейропсихологічних даних у навчальному процесі. Історія вивчення локалізації вищих психічних функцій: вузький локалізаціонізм, антилокалізаціонізм, еkleктична концепція, заперечення локалізації вищих психічних функцій. Видатні персоналії. О. Р. Лурія як засновник вітчизняної нейропсихології.

Тема 2. Структурно-функціональна організація нервової системи. Морфогенез та організація мозку людини. Відділи мозку: передній, проміжний, середній, задній, довгастий. Відмінності мозку у чоловіків і жінок. Структурна організація нервової системи. Відділи нервової системи. Аферентна та еферентна нервова система. «Первинні, вторинні й третинні» поля. Джерела знань про функціональну організацію мозку. Проблема міжпівкульної асиметрії

мозку та міжпівкульної взаємодії. Поняття «нейропластичність», «когнітивний резерв».

Тема 3. Анатомо-фізіологічна основа вищих психічних функцій. Вищі психічні функції людини у вченні Л. С. Виготського. Теорія системної динамічної локалізації вищих психічних функцій О. Р. Лурії. Загальна структурно-функціональна модель роботи мозку як субстрату психічної діяльності. Принцип системності. Концепція М. О. Бернштейна. Поняття «функціональної системи» та основні особливості її роботи (П. К. Анохін). Сучасні погляди на функціонування мозку. Поняття «коннектому».

Тема 4. Нейропсихологічний аналіз порушень вищих психічних функцій. Уявлення про мозок як диференційне ціле, підструктури якого забезпечують реалізацію різних параметрів (аспектів, ланок) психічної функції. Функціональні блоки мозку. Відповідність системної мозкової організації вищим психічним функціям (як системним утворенням). Виявлення динамічного характеру цієї організації в онтогенезі і за компенсації порушених функцій. Фактор, синдром і симптом.

Тема 5. Факторний і синдромальний аналіз порушень вищих психічних функцій. Фактор як психологічна складова. Модальнонеспецифічний (енергетичний) фактор. Кінетичний фактор. Модальноспецифічний фактор. Кінестетичний фактор. Просторовий фактор. Фактор довільної-мимовільної регуляції психічної діяльності. Фактор усвідомленості-неусвідомленості психічних функцій і станів. Фактор сукцесивності (послідовності) організації. Фактор симультанності (одночасності) організації. Фактор міжпівкульної взаємодії. Загально мозковий фактор. Фактор роботи глибоких підкіркових структур. Поняття про нейропсихологічний синдром. Класифікація нейропсихологічних синдромів за О.Р. Лурією. Класифікація нейропсихологічних синдромів за Є.Д. Хомською.

Тема 6. Методологічні засади нейропсихологічного дослідження. Обґрунтування вимог до нейропсихологічного діагностичного інструментарію. Доведення надійності даних, отриманих в результаті нейропсихологічного дослідження (валідність методів; відповідність завдань методики віку обстежуваної особи; виокремлення завдань, спрямованих на виявлення порушень ВПФ різного ступеню тяжкості (сенсibiliзовані прийоми діагностики). Використання отриманих результатів дослідження для порівняльної характеристики порушень ВПФ та їх динаміки в процесі абілітації й реабілітації осіб з порушеннями розвитку (стандартизація процедури

дослідження). Дотримання головного принципу нейропсихологічного дослідження – якісного структурного аналізу синдрому (не обмежуватися оцінкою ступеня вираженості розладів вищих кіркових функцій та їх кваліфікацією). Відповідність вимогам наукової обґрунтованості експериментального методу та аналізу отриманих даних. Доречність застосування прийомів ускладнення (сенсibiliзації) нейропсихологічних методик: прискорення темпу виконання, обмеження зорового контролю, збільшення обсягу діяльності, ускладнення характеристик стимульного матеріалу, мінімізація мовленнєвого опосередкування.

Тема 7-8. Методи та алгоритми нейропсихологічного дослідження. Складові схеми дослідження: загальний опис психічного статусу особи, яку обстежують; дослідження: функціональної асиметрії; довільної й мимовільної уваги; зорового, сомато-сенсорного, слухового гнозису; мовлення, пам'яті, навчальних навичок. Дослідження праксису як здатності до цілеспрямованих дій. Кількісні критерії виконання проб, що враховують принципи стандартизації досліджень і порівняння отриманих результатів; методологічні принципи, що сприяють розробці нових інструментів дослідження (Л.І. Вассерман, С.А. Дорофеева, Я.А. Меєрсон, Ж. М. Глозман). Повний варіант нейропсихологічних методик та скорочений (експресдіагностика). Протоколи обстежень, ранжування балів, особливості фіксації специфічних та неспецифічних помилок; профілі успішності виконання проб. Підсумковий нейропсихологічний висновок. Схема нейропсихологічного дослідження ВПФ та емоційно-особистісної сфери.

Змістовий модуль 2. Клінічна нейропсихологія

Тема 9. Сенсорні та гностичні розлади. Нейроанатомія: поняття про структуру і принципи функціонування аналізаторів: зорового, слухового, кінестетичного. Розлади аналізаторних систем за Є.Д. Хомскою. Агнозії: зорові, слухові, тактильні. Методики і проби на діагностику сенсорних та гностичних розладів.

Тема 10. Нейропсихологічні механізми керування поведінкою. Апраксії. Довільність регуляції ВПФ. Принцип сенсорних корекцій. Рівні побудови рухів за М.О. Бернштейном (субкортикальні: А, В; кортикальні: С, Д, Е). Морфофункціональні мозкові системи довільних і мимовільних рухів: порушення екстрапірамідних і пірамідних шляхів. Апраксії. Класифікації апраксій за Г. Ліпманом, К. Хельманом, О.Р. Лурія. Труднощі в діагностиці

апраксії. Стандартизовані скрінінгові методики діагностики апраксії (Ф. Лорана, А. Доверна, А. Сангдерленда, FABERS, TULIA, CAS).

Тема 11. Нейропсихологія мовлення. Афазії. Поняття афазії та її сучасний клінічний статус. Історія розвитку наукових уявлень про афазії. Класифікація афазій у вітчизняній нейропсихології: аферентно-моторна, еферентно-моторна, динамічна, сенсорна, акустико-мнестична, амнестична, семантична. Коморбідність афазій, диференційна діагностика з іншими мовленнєвими розладами.

Тема 12. Нейропсихологічні синдроми полімодального генезу. Аграфія. Акакулькулія. Алексія. Нейропсихологічна основа розладів полімодального генезу за Л.С. Цветковою та О.М. Корневим. Класифікація специфічних розладів розвитку навчальних навичок у дітей за МКХ-10. Письмо як вид діяльності за О.М. Леонтьєвим. Аграфія (дисграфія). Труднощі в оволодінні письмом за Т.В. Ахутіною, Ж.М. Глозман. Поняття і класифікація алексій (дислексій). Поняття і класифікація акакульцій (дискалькулій). Синдром Герстмана.

Змістовий модуль 3. Дитяча нейропсихологія

Тема 13-14. Комплексна нейропсихологічна корекція та абілітація в дитячому віці. Стратегії нейропсихологічного втручання. Становлення функційної системи з опорою на збережені ланки й «вирощування» слабкої ланки в процесі спеціально організованої взаємодії. Метод заміщувального онтегенезу. Стабілізація і активація енергетичного потенціалу організму. Підвищення пластичності сенсомоторного забезпечення психічних процесів. Оптимізація функціонального статусу глибинних утворень мозку, формування базису підкірково-коркових і міжпівкульна взаємодій. Операційне забезпечення вербальних і невербальних психічних процесів. Довільна увага. Явище синестезії.

Тема 15-16. Використання нейропсихологічних методів в освітньому просторі: формувальне навчання. Нейропсихологія індивідуальних відмінностей дітей як основа використання нейропсихологічних методів у школі. Типи психічного дизонтогенезу за Г.Є. Сухаревою та В.В. Лебединським. Методологія нейропсихологічного супроводу дітей з нерівномірністю розвитку психічних функцій. Нейропсихологічна підтримка класів корекційно-розвивального навчання. Місце і роль нейропсихології в

процесі психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Змістовий модуль 4. Проблеми геронтонейропсихології

Тема 17. Когнітивні порушення в осіб похилого віку. Когнітивний резерв. Уявлення про керовані і некориговані чинники, що впливають на стан когнітивного резерву. Чинники підвищення когнітивного резерву і зниження ризику розвитку деменції. Механізми розвитку судинних когнітивних порушень і роль судинного чинника у виникненні нейродегенеративних захворювань, в першу чергу хвороби Альцгеймера і хвороби Паркінсона. Питання корекції когнітивних порушень при цереброваскулярній та нейродегенеративній патології. Методи нейрокорекції та психопрофілактики деменції.

Змістовий модуль 5. Нейропсихологічна реабілітація хворих

Тема 18. Методи нейропсихологічної реабілітації. Нейрореабілітація як розділ нейропсихології. Фундаментальні дослідження з нейрореабілітації у ХХ ст. Методи нейрореабілітації: відновлення функцій шляхом розгальмовування; відновлення функцій шляхом вікаріату; відновлення функцій шляхом перебудови функціональних систем; медикаментозне відновлення психічних функцій; метод зміни особистісних установок (Лурія О.Р., 1966); психостимулотерапія (Доброхотова Т.А., Зайцев О.С., Гогітидзе Р.В., 2013); когнітивна ремідіація (Shaun M. Eack, 2012). Проблема спонтанного відновлення вищих психічних функцій. Чинники, що сприяють спонтанному відновленню ВПФ.

ВИДИ РОБІТ І ЗАВДАНЬ. ІНСТРУМЕНТАРІЙ НАВЧАННЯ

Під час вивчення курсу студенти виконують такі види завдань: письмові роботи, індивідуальні науково-дослідні проекти, презентації та видів навчальної діяльності: практичні роботи дослідницького, діагностичного, корекційного, інклюзивного спрямування, дискусії, роботу в мікро-групах.

**Оцінка рівня виконання ІНДЗ –
індивідуального науково-дослідного проекту:**

Прізвище та ім'я студента	Опис виконаної роботи (обов'язково вказувати теми матеріалів)	Критерій	Бал
		Обґрунтування вибору теми ІНДП	0 - 1
		Логічність викладу матеріалу	0 - 1
		Оригінальність подання	0 - 1
		Сучасність наукових даних	0 - 2
		Практичне значення отриманих результатів	0 - 1
		Оформлення презентації	0 - 1
		Виступ	0 – 2
РАЗОМ:			0 - 9

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ПРОЕКТІВ:

1. Розробити програму нейропсихологічного дослідження (добрати комплекс методик) сенсомоторного розвитку немовлят і дітей раннього віку.
2. Розробити програму нейропсихологічного дослідження (добрати комплекс методик) мовленнєвого розвитку дошкільника.
3. Розробити програму нейропсихологічного дослідження (добрати комплекс методик) когнітивного розвитку молодшого школяра.
4. Розробити програму нейропсихологічного дослідження (добрати комплекс методик) ВПФ в особи похилого віку.
5. Розробити програму нейропсихологічного дослідження (добрати комплекс методик) психічного статусу пацієнта з обтяженим анамнезом (ЧМТ, гідроцефалія, менінгіт, енцефаліт, гіпертонічна хвороба, цереброваскулярна патологія - ГПМК, отруєння важкими металами, пухлиноутворення – на вибір студента).
6. Розробити програму нейропсихологічної корекції (добрати комплекс вправ і методик) аутизму.
7. Розробити програму нейропсихологічної корекції (добрати комплекс вправ і методик) розладів шкільних навичок.
8. Розробити програму нейропсихологічної корекції (добрати комплекс вправ і методик) сенсорних порушень (тип порушення – на вибір студента).
9. Розробити програму нейропсихологічної корекції (добрати комплекс вправ і методик) СДУГ.
10. Розробити програму нейропсихологічної корекції (добрати комплекс вправ і методик) мнестичних порушень.

ПОЛІТИКИ КУРСУ

Студент під час практичних занять повинен підготувати низку матеріалів – комплексів діагностичних методик, протоколів дослідження, висновків і рекомендацій за результатами діагностики; корекційних вправ; зведених і порівняльних таблиць; глосаріїв до теми тощо.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Розподіл балів, що присвоюються студентам з навчальної дисципліни «**Нейропсихологія**», є сумою балів за виконання практичних завдань та самостійну роботу плюс бали, отримані під час екзамену. Впродовж двох семестрів студент може отримати 70 балів під час складання 5-ти модулів (20 балів за I модуль, по 15 балів за II і III модулі; по 10 балів за IV і V модулі) + 9 балів за індивідуальний науково-дослідний проект. Відповідь на екзамені оцінюється у 21 бал (по 7 балів за кожне з трьох питань білета).

РЕСУРСИ

ДРУКОВАНІ ТА ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛА

Основні друковані джерела:

1. Бадалян Л.О. Детская неврология / Л.О. Бадалян // 3-е изд. М., Медицина, 1984. - 576 с.
2. Бауэр М. Нейропсихология. – М.: АЛТЕТА, 2014. – 260 с.
3. Блейхер В.М. Клиническая нейропсихология. – Ташкент: Медицина, 2013. – 328 с.
4. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь нейропсихологических терминов / под ред. Бокова С.Н. – Воронеж: НПО "Модэк", 2005. – 640 с.
5. Бурлачук Л.Ф. Исследование личности в нейропсихологии. – Киев, 2009.
6. Бурлачук Л.Ф. Исследование ребенка в нейропсихологии. – К.: Вища школа, 2014. – 176 с.
7. Вассерман Л.И., Дорофеева С.А., Меерсон Я.А. Методы нейропсихологической диагностики. – СПб.: Стройлеспечать, 1997. - 360 с.
8. Выготский Л.С. Развитие высших психических функций / Л.С. Выготский. - М.: Изд-во Акад. пед. Наук, 1960. 500 с.
9. Газанига Майкл. Кто за главного? Свобода воли с точки зрения нейробиологии. М.: АСТ, 2017 – 368 с.
10. Глозман Ж. М. Нейропсихология детского возраста. – Москва: Академия 2009. – 272 с.
11. Голберг Э. Управляющий мозг. М.: Смысл, 2003 – 335 с.

12. Каменская М.А. Основы нейробиологии / М. А. Каменская, А. А. Каменский. - Москва: Дрофа, 2014. – 365 с.
13. Каннабих Ю.В. История нейропсихологии. – М.: ИТР МГП ВОС, 2004. – 528 с.
14. Карвасарский, Б.Д. Клиническая психология: учебник для вузов, 2-е изд. / Б.Д. Карвасарский. СПб.: Питер, 2002. - 960 с.
15. Корнев А.Н. Применение нейропсихологических методов исследования у детей / А.Н. Корнев // Методы нейропсихологической диагностики: практическое руководство / Л.И. Вассерман, С.А. Дорофеева, Я.А. Меерсон. СПб., 1997. - Гл. 6. - С. 232-274.
16. Корсакова Н.К. Клиническая нейропсихология: учебное пособие / Н.К. Корсакова, Л.И. Московичюте. - М.: Изд. Центр «Академия», 2003.- 144 с.
17. Корсакова Н.К. Нейропсихология позднего возраста / Н.К. Корсакова // Вестник МГУ. Серия 14. - Психология. - 1996. - № 2. -С. 32-37.
18. Лурия А.Р. Высшие корковые функции человека. СПб.: Питер, 2008 – 624 с.
19. Лурия А.Р. Нейропсихология памяти. М.: Педагогика, 1 том – 1974 (312 с.), 2 том – 1976 (192 с.).
20. Лурия А.Р. Основные проблемы нейролингвистики / А.Р. Лурия. — М.: Изд-во МГУ, 1975. 252 с.
21. Лурия А.Р. Основы нейропсихологии: учебное пособие / А.Р. Лурия. М.: Изд-во МГУ, 1973. - 374 с.
22. Лурия А.Р. Функциональная организация мозга / А.Р. Лурия // Естественнонаучные основы психологии. — М., 1978.— С. 109-140.
23. Лурия А.Р. Язык и сознание / Под редакцией Е. Д. Хомской. - М: Изд-во Моск. ун-та, 1979. – 320 с.
24. Методы оценки межполушарной асимметрии и межполушарного взаимодействия / Е.Д. Хомская, Н.Н. Привалова, Е.В. Ениколопова и др. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1995. - 77 с.
25. Микадзе Ю.В. Нейропсихология детского возраста. – СПб.:Питер, 2014 – 288 с.
26. Нейропсихологическая диагностика / Под ред. Е.Д; Хомской. — Часть 1. Схема нейропсихологического исследования высших психических функций и эмоционально-личностной сферы. М.: Ин-т общегуманитарных исследований, 2007. - 57 с.
27. Николаенко Н. Н. Современная нейропсихология. Речь. – Москва, 2013. – 272 с.
28. Плещук С.В. Скринінгове нейропсихологічне дослідження дітей дошкільного віку / С.В. Плещук. – Кам'янець-Подільський, 2013.
29. Полонская Н.Н. Нейропсихологическая диагностика детей младшего школьного возраста. Учебное пособие для высших учебных заведений. – М. Издательский центр «Академия», 2007. – 192 с.
30. Рамачандран В.С. Мозг рассказывает. М.: Карьера Пресс, 2015 – 422 с.
31. Савенкова І.І. Клінічна психологія. – Одеса: Астропринт, 2013. – 264 с.
32. Семенович А. В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте. Учебное пособие для высших учебных заведений. – М. Издательский центр «Академия», 2002.

33. Сеунг С. Коннектом. М.: БИНОМ, 2014 – 440 с.
34. Симерницкая Э. Г. Нейропсихологическая методика экспресс-диагностики «Лурия-90». – М.: Знание, 1994. – 45 с.
35. Стивен Пинкер. Как работает мозг. М.: Кучково поле, 2017 – 672 с.
36. Стивен Пинкер. Чистый лист. М.: Альпина, 2019 – 608 с.
37. Тонконогий И. Клиническая нейропсихология / И. Тонконогий, А. Пуанте. СПб.: Питер, 2007. - 528 с.
38. Фотекова Т.А. Диагностика речевых нарушений школьников с использованием нейропсихологических методов / Т.А. Фотекова, Т.В. Ахутина. – М., 2007.
39. Фритт К. Мозг и душа. М.: АСТ, 2015 – 335 с.
40. Хомская Е.Д. Нейропсихология: Учебник / Е.Д. Хомская. 4-е изд.-М.: Питер, 2006. - 496 с.
41. Хомская Е.Д., Батова Н.Я. Мозг и эмоции. Нейропсихологическое исследование. Монография. – М.: Московский университет, 1992. – 180 с.
42. Хухо Ф. Нейрохимия: Основы и принципы. Перевод с англ. М.: Мир, 1990. - 384 с.
43. Цветкова Л.С. Нейропсихологическая реабилитация больных. Речь и интеллектуальная деятельность: Учеб. пособие. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2004. — 424 с.
44. Шабанов П.Д. Дофамин и подкрепляющие системы мозга / П.Д. Шабанов, А.А. Лебедев, Ш.К. Мещеров. СПб., 2002. – 208 с.
45. Finger Stanley. Origins of neuroscience: A history of explorations into brain function. New York, Oxford University Press, 1994, 462 pp.

Додаткові друковані джерела:

1. Abrahams B.S., Geschwind D.H. Advances to autism genetics: on the threshold of a new neurobiology («Аванси генетики аутизму: на порозі нового в нейробіології») National Rev. Genet. 2008. 9. P. 341–355.
2. Анохин П. К. Философские аспекты теории функциональной системы: избр. труды / П.К. Анохин. М: Наука, 1978. - 400 с.
3. Ануфриев А.Ф. Психологический диагноз / А.Ф. Ануфриев. М.: Ось-89, 2006. - 192 с.
4. Атлас «Нервная система человека: строение и нарушения» / Под ред. Ю.В. Микадзе, В.М. Астапова. – М., 2003.
5. Бернштейн Н.А. Физиология движений и активность / Н.А. Бернштейн. М.: Наука, 1990. - 494 с.
6. Бергаланфи Л. История и статус общей теории систем / Л. фон Бергаланфи // Системные исследования. Ежегодник, 1973. М.: Наука, 1973.-С. 20-37.
7. Блейхер В. М. Экспериментально-психологическое исследование нейропсихологических больных. – Ташкент, 1970. – 176 с.
8. Брагина Н.Н., Доброхотова Т.А. Функциональные асимметрии человека. – М., 1981.

9. Брунер Дж. Психология познания: За пределами непосредственной информации: пер. с англ. / Дж. Брунер. — М.: Прогресс, 1977. — 412 с.
10. Вассерман Л.И. Нейропсихологические исследования больных эпилепсией: обзор результатов многомерной диагностики нарушений ВПФ / Л.И. Вассерман // Нейропсихология сегодня. — М., 1995. — С. 113-122.
11. Детский аутизм. Хрестоматия: Учебное пособие для студентов высших и средних педагогических, психологических и медицинских учебных заведений / Сост. Л.М. Шипицына. — С-Пб.: Дидактика плюс, 2001.
12. Диагностическая нейропсихологическая методика: метод, рекомен. / Авт.-сост. Л.И. Вассерман и др. Л.: НИПНИ им. В.М. Бехтерева, 1977. - 27 с.
13. Доброхотова Т.А. Эмоциональная патология при локальных поражениях мозга. — М., 1974.
14. Ерышев О.Ф. Нейропсихологические исследования больных алкоголизмом и их прогностическое значение / О.Ф. Ерышев, Я.А. Меерсон А.У. Тархан // Динамика ремиссий при алкоголизме и противорецидивное лечение. СПб., 1996. — С. 56-77.
15. Киященко Н.К. Нарушения памяти при локальных поражениях мозга. — М.: МГУ, 1973.
16. Лебединская К.С., Никольская О.С. Диагностика раннего детского аутизма. — М.: Просвещение, 1991.
17. Мамайчук И.И. Психология дизонтогенеза и основы психокоррекции / И.И. Мамайчук. — СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2007.-258 с.
18. Нейропсихологическая диагностика: учебное пособие / Под ред. Е.Д. Хомской. — М., 1994.
19. Нейропсихологический анализ межполушарной асимметрии мозга. — М., Наука, 1986.
20. Николлс Дж.Г., Мартин А.Р., Валлас Б.Дж., Фукс П.А. От нейрона к мозгу. - М.: Едиториал УРСС, 2003. — 672 с.
21. Симерницкая Э.Г. Мозг человека и психические процессы в онтогенезе. - М.: Изд-во МГУ, 1985. 190 с.
22. Спіріна І.Д., Вітенко І.С., Лагутін В.А., Серебрицька О.В. Основи психологічного консультування в медичній практиці: Навч. посібник. — Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕС, 2004. - 160 с.
23. Технології психічної інтеграції дітей з аутизмом / За наук. ред. Бондаря В.І., Тарасун В.В. Том 1-2: Навчальний посібник. К., Інститут спеціальної педагогіки, 2006. – 278 с.
24. Ткаченко С.В. Нейропсихологический анализ дефекта при шизофрении и аффективных психозах / С.В. Ткаченко, А.В. Бочаров // Шизофренический дефект (диагностика, патогенез, лечение). — СПб., 1991. - С. 95-124.
25. Тонконогий И.М. Введение в клиническую нейропсихологию / И.М. Тонконогий. Л.: Медицина, 1973. - 256 с.
26. Цветкова Л.С. Нейропсихологическая реабилитация больных. Речь и интеллектуальная деятельность: учебник для вузов. — М.: Изд-во МГУ, 1985. - 328 с.

Інтернет-джерела:

1. Пошукова система Національної бібліотеки імені В.І. Вернадського. – <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Нейропсихологические тесты. Необходимость и возможность применения – <http://medi.ru/doc/f421912.htm>
3. Центр детской и подростковой нейропсихологии – <http://neirocentr.com.ua/>
4. Українська асоціація нейропсихології – <https://www.facebook.com/pg/uapsy/posts/>
5. Бизюк Александр Павлович. Компендиум методов нейропсихологического исследования. – СПб.: Речь, 2005. - 399 с. – http://www.al24.ru/wp-content/uploads/2014/09/%D0%B1%D0%B8%D0%B7_1.pdf
6. Семенович Анна Владимировна. В лабиринтах развивающегося мозга. Шифры и коды нейропсихологии. – М.: Генезис, 2010. – 424 с. https://bookz.ru/authors/anna-semenovi4/v-labiri_402/1-v-labiri_402.html
7. Чадлер Эрик, Джонсон Лиза. Тайны головного мозга. Вся правда о мозге от ведущего медийного органа. ООО «Издательство АСТ», 2018 – 230 с. – <https://www.litmir.me/br/?b=617572&p=1>

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Модуль 2. «КЛІНІЧНА НЕЙРОПСИХОЛОГІЯ»

Практичне заняття № 1.

СЕНСОРНІ ТА ГНОСТИЧНІ РОЗЛАДИ

Питання для обговорення:

1. Нейроанатомія: поняття про структуру і принципи функціонування аналізаторів:
 - зорового,
 - слухового,
 - кінестетичного.
2. Розлади аналізаторних систем за Є.Д. Хомською.
3. Агнозії: зорові, слухові, тактильні.
4. Методики і проби на діагностику сенсорних та гностичних розладів.

Завдання для самостійної роботи

Заповніть таблицю, вписуючи основні сенсорні функції, з якими пов'язані поля ділянок кори головного мозку.

Ділянка кори ГМ	Сенсорні функції, з якими вона пов'язана
Лобова ділянка	
Прецентральна ділянка	
Постцентральна ділянка	
Нижня тім'яна ділянка	
Верхня тім'яна ділянка	
Потилична ділянка	
Скронева ділянка	
Острівкова ділянка	
Лімбічна ділянка	

Література для самоосвіти:

1. Блейхер В.М. Клиническая нейропсихология. – Ташкент: Медицина, 2013. – 328 с.
2. Блейхер В.М., Крук И.В. Толковый словарь нейропсихологических терминов / под ред. Бокова С.Н. – Воронеж: НПО "Модэк", 2005. – 640 с.
3. Вассерман Л.И., Дорофеева С.А., Меерсон Я.А. Методы нейропсихологической диагностики. – СПб.: Стройлеспечать, 1997. - 360 с.
4. Выготский Л.С. Развитие высших психических функций / Л.С. Выготский. - М.: Изд-во Акад. пед. Наук, 1960. 500 с.
5. Каннабих Ю.В. История нейропсихологии. – М.: ИТР МГП ВОС, 2004. – 528 с.
6. Корсакова Н.К. Клиническая нейропсихология: учебное пособие / Н.К. Корсакова, Л.И. Московичюте. - М.: Изд. Центр «Академия», 2003.- 144 с.
7. Корсакова Н.К. Нейропсихология позднего возраста / Н.К. Корсакова // Вестник МГУ. Серия 14. - Психология. - 1996. - № 2. -С. 32-37.
8. Лурия А.Р. Высшие корковые функции человека. СПб.: Питер, 2008 – 624 с.
9. Лурия А.Р. Функциональная организация мозга / А.Р. Лурия // Естественно-научные основы психологии. — М., 1978.— С. 109-140.
10. Методы оценки межполушарной асимметрии и межполушарного взаимодействия / Е.Д. Хомская, Н.Н. Привалова, Е.В. Ениколопова и др. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1995. - 77 с.
11. Нейропсихологическая диагностика / Под ред. Е.Д.; Хомской. — Часть 1. Схема нейропсихологического исследования высших психических функций

- и эмоционально-личностной сферы. М.: Ин-т общегуманитарных исследований, 2007. - 57 с.
12. Николаенко Н. Н. Современная нейропсихология. Речь. – Москва, 2013. – 272 с.
13. Рамачандран В.С. Мозг рассказывает. М.: Карьера Пресс, 2015 – 422 с.
14. Савенкова І.І. Клінічна психологія. – Одеса: Астропринт, 2013. – 264 с.
15. Сеунг С. Коннектом. М.: БИНОМ, 2014 – 440 с.
16. Стивен Пинкер. Как работает мозг. М.: Кучково поле, 2017 – 672 с.
17. Стивен Пинкер. Чистый лист. М.: Альпина, 2019 – 608 с.
18. Тонконогий И. Клиническая нейропсихология / И. Тонконогий, А. Пуанте. СПб.: Питер, 2007. - 528 с.

Додаткова література:

1. Анохин П. К. Философские аспекты теории функциональной системы: избр. труды / П.К. Анохин. М: Наука, 1978. - 400 с.
2. Атлас «Нервная система человека: строение и нарушения» / Под ред. Ю.В. Микадзе, В.М. Астапова. – М., 2003.
3. Бернштейн Н.А. Физиология движений и активность / Н.А. Бернштейн. М.: Наука, 1990. - 494 с.

Практичне заняття № 2.

НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ КЕРУВАННЯ ПОВЕДІНКОЮ. АПРАКСІЇ.

Питання для обговорення:

1. Довільність регуляції ВПФ.
2. Принцип сенсорних корекцій.
3. Рівні побудови рухів за М.О. Бернштейном (субкортикальні: А, В; кортикальні: С, D, E).
4. Морфофункціональні мозкові системи довільних і мимовільних рухів: порушення екстрапірамідних і пірамідних шляхів.
5. Апраксії. Класифікації апраксій за Г. Ліпманом, К. Хельманом, О.Р. Лурія.
6. Стандартизовані скрінінгові методики діагностики апраксій (Ф. Лорана, А. Доверна, А. Сангдерленда, FABERS, TULIA, CAS).

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. «Труднощі в діагностиці апраксії».

Опишіть, які існують труднощі в діагностиці апраксії і як їх можна уникнути?

Завдання 2. «Стандартизовані скрінінгові методики діагностики апраксії».

Заповніть порівняльну таблицю, вписуючи недоліки і переваги різних методик діагностики апраксії.

Назва скрінінгової методики	Цільове призначення	Переваги	Недоліки
FABERS			
TULIA			
CAS			

Література для самоосвіти:

1. Атлас «Нервная система человека. Строение и нарушения» (Под ред. В. М. Астапова, Ю. В. Микадзе. – М.: ПЕР СЕ, 2001.
2. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология. – СПб: Питер, 2001. – 464 с. – (Серия «Учебник нового века»).
3. Каменская М.А. Основы нейробиологии / М. А. Каменская, А. А. Каменский. - Москва: Дрофа, 2014. – 365 с.
4. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии: Учеб. пособие. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 384 с.
5. Сапин М. Р., Сивоглазов В. И. Анатомия и физиология человека (С возрастными особенностями детского организма): Учеб. пособие. – 2-е изд., стереотип. – М.: Академия, 1999.
6. Семенович А. В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте: Учеб. пособие. – М.: Академия, 2002.

7. Хомская Е. Д. Нейропсихология: Учебник для вузов. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 496 с. : ил. – (Серия «Ученик для вузов»).
8. Хрестоматия по нейропсихологии / Отв. ред. Е. Д. Хомская. – М.: Российское психологическое общество, 1999. – 526 с.
9. Чуприков А. П., Ліньов О. М., Марценковський І. А. Латеральна терапія. – К.: Здоров'я, 1994. – 176 с.

Додаткова література:

1. Бертаданфи Л. История и статус общей теории систем / Л. фон Бертаданфи // Системные исследования. Ежегодник, 1973. М.: Наука, 1973.-С. 20-37.
2. Блейхер В. М. Экспериментально-психологическое исследование нейропсихологических больных. – Ташкент, 1970. – 176 с.
3. Брагина Н.Н., Доброхотова Т.А. Функциональные асимметрии человека. – М., 1981.
4. Нейропсихологический анализ межполушарной асимметрии мозга. – М., Наука, 1986.
5. Симерницкая Э.Г. Мозг человека и психические процессы в онтогенезе. - М.: Изд-во МГУ, 1985. 190 с.
6. Тонконогий И.М. Введение в клиническую нейропсихологию / И.М. Тонконогий. Л.: Медицина, 1973. - 256 с.
7. Бизюк А.П. Компендиум методов нейропсихологического исследования. – СПб.: Речь, 2005. - 399 с. – http://www.al24.ru/wp-content/uploads/2014/09/%D0%B1%D0%B8%D0%B7_1.pdf
8. Семенович А.В. В лабиринтах развивающегося мозга. Шифры и коды нейропсихологии – М.: Генезис, 2010. – 424 с. https://bookz.ru/authors/anna-semenovi4/v-labiri_402/1-v-labiri_402.html

Практичне заняття № 3.

НЕЙРОПСИХОЛОГІЯ МОВЛЕННЯ. АФАЗІЇ.

Питання для обговорення:

1. Поняття афазії та її сучасний клінічний статус.
2. Історія розвитку наукових уявлень про афазії.
3. Класифікація афазій у вітчизняній нейропсихології:
 - аферентно-моторна,
 - еферентно-моторна,

- динамічна,
- сенсорна,
- акустико-мнестична,
- амнестична,
- семантична.

4. Коморбідність афазій, диференційна діагностика з іншими мовленнєвими розладами.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. «Мозкова локалізація афазій».

Заповніть таблицю, вписуючи ділянки кори або структури головного мозку, при порушенні яких виникають ті або інші види афазій:

Вид афазії	Ділянка кори або структура ГМ
аферентно-моторна	
еферентно-моторна	
динамічна	
сенсорна	
акустико-мнестична	
амнестична	
семантична	
алалія	
мутизм	

Література для самоосвіти:

1. Вассерман Л.И., Дорофеева С.А., Меерсон Я.А. Методы нейропсихологической диагностики. – СПб.: Стройлеспечать, 1997. - 360 с.

2. Карвасарский, Б.Д. Клиническая психология: учебник для вузов, 2-е изд. / Б.Д. Карвасарский. СПб.: Питер, 2002. - 960 с.
3. Методы оценки межполушарной асимметрии и межполушарного взаимодействия / Е.Д. Хомская, Н.Н. Привалова, Е.В. Ениколопова и др. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1995. - 77 с.
4. Нейропсихологическая диагностика / Под ред. Е.Д. Хомской. — Часть 1. Схема нейропсихологического исследования высших психических функций и эмоционально-личностной сферы. М.: Ин-т общегуманитарных исследований, 2007. - 57 с.
5. Николаенко Н. Н. Современная нейропсихология. Речь. – Москва, 2013. – 272 с.
6. Хомская Е. Д. Нейропсихология: Учебник для вузов. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2003. – 496 с. : ил. – (Серия «Ученик для вузов»).
7. Хрестоматия по нейропсихологии / Отв. ред. Е. Д. Хомская. – М.: Российское психологическое общество, 1999. – 526 с.

Додаткова література:

1. Бадалян Л.О. Детская неврология / Л.О. Бадалян // 3-е изд. М., Медицина, 1984. - 576 с.
2. Бауэр М. Нейропсихология. – М.: АЛТЕЙА, 2014. – 260 с.
3. Блейхер В.М. Клиническая нейропсихология. – Ташкент: Медицина, 2013. – 328 с.
4. Бурлачук Л.Ф. Исследование ребенка в нейропсихологии. – К.: Вища школа, 2014. – 176 с.

Практичне заняття № 4.

НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНІ СИНДРОМИ ПОЛІМОДАЛЬНОГО ГЕНЕЗУ. АГРАФІЯ. АКАКУЛЬКУЛІЯ. АЛЕКСІЯ.

Питання для обговорення:

1. Нейропсихологічна основа розладів полімодального генезу за Л.С. Цветковою та О.М. Корнєвим.
2. Класифікація специфічних розладів розвитку навчальних навичок у дітей за МКХ-10.
3. Письмо як вид діяльності за О.М. Леонтьєвим.
4. Аграфія (дисграфія).
5. Труднощі в оволодінні письмом за Т.В. Ахутіною, Ж.М. Глозман.

6. Поняття і класифікація алексій (дислексій).
7. Поняття і класифікація акалькулій (дискалькулій).
8. Синдром Герстмана.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. «Нейропсихологічні синдроми полімодального генезу».

Перерахуйте основні нейропсихологічні синдроми полімодально генезу, вкажіть їх прояви, пов'язаний з ними фактор та передбачувану локалізацію.

Дизграфія (за видами)	
Дизлексія (за видами)	
Гіперлексія	
Акалькулія (за видами)	
Синдром Герстмана	

Література для самоосвіти:

1. Бейн Э. С. Восстановление речи у больных с афазией. – М., 1992.
2. Бизюк А. П. Компендиум методов нейропсихологического исследования: Метод. пособие. – СПб.: Речь, 2005.
3. Вассерман Л. И., Дорофеева С. А., Мирсон Я. А. Методы нейропсихологической диагностики. – СПб., 1997.
4. Корсаков Н. К., Московичюте Л. И. Клиническая нейропсихология. – М., 1988.
5. Материалы к спецпрактикумам по нейро- и патопсихологии / Е. Д. Хомская, А. К. Корсаков, В. В. Николаева и др. – М., 1995.

Додаткова література:

1. Гамезо М. В., Домашенко И. А. Атлас по психологии: Информ.-метод. пособие к курсу “Психология человека”. — М.: Педагог. о-во России, 1999. — 276 с.
2. Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология: Учеб. пособие / В. Д. Менделевич. — 5-е изд. — М.: МЕДпресс-информ, 2005. — 432 с.

Модуль 3. «ДИТЯЧА НЕЙРОПСИХОЛОГІЯ»

Практичне заняття № 5-6.

КОМПЛЕКСНА НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ ТА АБІЛІТАЦІЯ В ДИТЯЧОМУ ВІЦІ.

Питання для обговорення:

1. Стратегії нейропсихологічного втручання при роботі з дітьми різного віку: раннього, дошкільного, молодшого шкільного, підліткового.
2. Метод заміщувального онтегенезу.
3. Стабілізація і активація енергетичного потенціалу організму.
4. Підвищення пластичності сенсомоторного забезпечення психічних процесів.
5. Оптимізація функціонального статусу глибинних утворень мозку, формування базису підкірково-кіркових і міжпівкульних взаємодій.
6. Операційне забезпечення вербальних і невербальних психічних процесів.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. «Етапи розвитку здорових дітей».

Опрацюйте текст роботи Нагорної О.Б.(С. 66-67) і заповніть таблицю подану нижче:

Вік	Моторні функції			
	<i>В положенні на животі</i>	<i>В положенні на спині</i>	<i>У вертикальному положенні</i>	<i>Тонка моторика рук</i>
Новона-рожденний				
1-2 місяці				
3-4 місяці				

5-6 місяців				
7-8 місяців				
9-10 місяців				
11-12 місяців				
13-14 місяців				

Література для самоосвіти:

1. ***Нагорна О.Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник. – Рівне, 2016. – 141 с.
2. Ахутина Т.В. Нейропсихологическая диагностика, обследование письма и чтения младших школьников / Под общей ред. Т.В. Ахутиной, О.Б. Иншаковой. – М. : В.Секачев, 2008. – 128 с.
3. Вассерман Л.И., Дорофеева С.А., Меерсон Я.А. Методы нейропсихологической диагностики. – СПб.: Стройлеспечать, 1997. - 360 с.
4. Выявление леворукости и психогигиена леворуких детей: Метод. рекомендации / А. П. Чуприков, Е. С. Казаков, В. А. Айряпетянц, А. М. Гинойн. — М., 1985.
5. Глозман Ж.М. Нейропсихологическая диагностика в дошкольном возрасте. – 2-е изд. / Ж.М. Глозман, А.Ю. Потанина, А.Е. Соболева. – СПб. : Питер, 2008. – 80 с.
6. Глозман Ж.М. Нейропсихология детского возраста / Ж.М. Глозман. – М. : Издательский центр «Академия», 2009. – 272 с.
7. Методы оценки межполушарной асимметрии и межполушарного взаимодействия / Е.Д. Хомская, Н.Н. Привалова, Е.В: Ениколопова и др. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1995. - 77 с.
8. Фотекова Т.А. Диагностика речевых нарушений школьников с использованием нейропсихологических методов / Т.А. Фотекова, Т.В. Ахутина. – М., 2007.

Додаткова література:

1. Берсеньев В. Лечебник для семьи, в которой растет ребенок с неврологической недостаточностью / В. Берсеньев. – К.: СПМ «АВЕРС», 2008. – 560 с.
2. Вісковатова Т. П. Формування і розвиток розумових здібностей у дітей молодшого шкільного віку із затримкою фізичного розвитку / Т.П. Вісковатова, О. Лесько, С. Решетило, В. Трач // Молода спортивна наука України: зб. наукових праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 11. – Т. 2. – Львів, 2007. – С. 220–224.
3. Воронцова М. В. Адаптация и реабилитация детей с ограниченными возможностями здоровья / М. В. Воронцова, Т. А. Дубровская, В. С. Кукушин ; Рос. гос. соц. ун-т. – Таганрог: РГСУ, 2009. – 290 с.
4. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 302 с.
5. Добряков И. В. Восстановительное лечение детей с поражением центральной нервной системы и опорно-двигательного аппарата / И.В. Добряков. – СПб.: Издательский дом СПбМАПС, 2004. – 317 с.

Практичне заняття № 7-8.

ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИХ МЕТОДІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.

Питання для обговорення:

1. Нейропсихологія індивідуальних відмінностей дітей як основа використання нейропсихологічних методів у школі.
2. Типи психічного дизонтогенезу за Г.Є. Сухаревою та В.В. Лебединським.
3. Методологія нейропсихологічного супроводу дітей з нерівномірністю розвитку психічних функцій.
4. Нейропсихологічна підтримка класів корекційно-розвивального навчання.
5. Місце і роль нейропсихології в процесі психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. «Нейропсихологічна корекція у навчально-виховному процесі».

Доберіть конкретні вправи, спрямовані на корекцію, розвиток, тренування або відновлення того чи іншого блоку функцій і заповніть таблицю за зразком:

№ п/п	Назва блоку	Завдання, вправи, ігри
1	Блок розвитку серійної організації рухів та дій	
2	Блок розвитку регуляції та контролю діяльності	
3	Блок розвитку переробки кінестетичної/зорової/просторової інформації	Вправа «Постукай, як я»; Вправа «Малюнки і літери на спині та долонях»; Вправа «Впізнай цифру навпомацки»; Гра «Чого не вистачає»; Завдання «Напиши листа у повітрі».
4	Блок розвитку мислення	
5	Блок розвитку переробки слухової інформації та мовлення	
6	Блок розвитку мнестичних процесів	

Література для самоосвіти:

1. Ахутина Т.В. Преодоление трудностей учения: нейропсихологический подход / Т.В. Ахутина, Н.М. Пылаева. – СПб. : Питер, 2008. – 320 с.
2. Бастун Н.А. Можливості нейропсихологічного підходу в освітній практиці / Наталія Анатоліївна Бастун // Горизонти науки. – № 2 (30), 2010. – С. 88–94.
3. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі та соціальному середовищі: навчальний посібник / О. В. Гаврилов. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. – 308 с.
4. Гурковська Т. Л. Індивідуальні особливості розвитку пізнавальної активності дітей раннього віку / Т.Л. Гурковська // Актуальні проблеми

- психології. Т. 4, вип. 2: Психологія розвитку дошкільника. – К., 2004. – С. 93–98.
5. Корнев А.Н. Применение нейропсихологических методов исследования у детей / А.Н. Корнев // Методы нейропсихологической диагностики: практическое руководство / Л.И. Вассерман, С.А. Дорофеева, Я.А. Меерсон. СПб., 1997. - Гл. 6. - С. 232-274.
 6. Мамайчук И.И. Психокоррекционные технологии для детей с проблемами в развитии / И.И. Мамайчук. – СПб.: Речь, 2003. – 400 с.
 7. Методы оценки межполушарной асимметрии и межполушарного взаимодействия / Е.Д. Хомская, Н.Н. Привалова, Е.В. Ениколопова и др. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1995. - 77 с.
 8. Микадзе Ю.В. Нейропсихология детского возраста. – СПб.:Питер, 2014 – 288 с.
 9. Плещук С.В. Скринінгове нейропсихологічне дослідження дітей дошкільного віку / С.В. Плещук. – Кам'янець-Подільський, 2013.
 10. Полонская Н.Н. Нейропсихологическая диагностика детей младшего школьного возраста. Учебное пособие для высших учебных заведений. – М. Издательский центр «Академия», 2007. – 192 с.

Модуль 4. «ПРОБЛЕМИ ГЕРОНТОНЕЙРОПСИХОЛОГІЇ».

Практичне заняття № 9-10.

КОГНІТИВНИЙ РЕЗЕРВ ТА ПРОФІЛАКТИКА ДЕМЕНЦІЙ.

Питання для обговорення:

1. Актуальні проблеми геронтології та геронтопсихології.
2. Поняття когнітивного резерву в сучасній нейронауці.
3. Уявлення про керовані і некеровані чинники, що впливають на стан когнітивного резерву людини.
4. Чинники підвищення когнітивного резерву і зниження ризику розвитку деменції.
5. Методи нейрокорекції та психопрофілактики деменції.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. «Методи оцінки когнітивного резерву».

Запропонуйте емпіричні, апаратурні та експериментальні методи і методики оцінки когнітивного резерву особистості. Обґрунтуйте доречність їхнього використання.

Методи і методики оцінки когнітивного резерву	Переваги	Недоліки
<i>Емпіричні</i>		
<i>Апаратурні</i>		
<i>Експериментальні</i>		

Література для самоосвіти:

1. Голберг Э. Управляющий мозг. М.: Смысл, 2003 – 335 с.
2. Каменская М.А. Основы нейробиологии / М. А. Каменская, А. А. Каменский. - Москва: Дрофа, 2014. – 365 с.
3. Корсакова Н.К. Клиническая нейропсихология: учебное пособие / Н.К. Корсакова, Л.И. Московичюте. - М.: Изд. Центр «Академия», 2003.- 144 с.
4. Корсакова Н.К. Нейропсихология позднего возраста / Н.К. Корсакова // Вестник МГУ. Серия 14. - Психология. - 1996. - № 2. -С. 32-37.
5. Рамачандран В.С. Мозг рассказывает. М.: Карьера Пресс, 2015 – 422 с.
6. Цветкова Л. С. Нейропсихологическая реабилитация больных. Речь и интеллектуальная деятельность: Учеб пособие. — 2-е изд., испр доп. — М.: Изд-во Москов. психолого-соц. ин-та; Воронеж: Изд-во НПО “МОДЭК”, 2004. — 424 с.
7. Цветкова Л. С. Нейропсихология счета, письма и чтения: нарушение и восстановление. — М.; Воронеж, 2000.

Практичне заняття № 11-12.

КОГНІТИВНІ ТА ЕМОЦІЙНІ ПОРУШЕННЯ В ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ.

Питання для обговорення:

1. Механізми розвитку судинних когнітивних порушень і роль судинного чинника у виникненні нейродегенеративних захворювань.
2. Нейробиологія хвороби Альцгеймера.
3. Нейробиологія хвороби Паркінсона.

4. Питання корекції когнітивних порушень при цереброваскулярній та нейродегенеративній патології в осіб похилого віку.

5. Нейробиологія та психопрофілактика депресій пізнього віку.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. «Симптоматика судинної патології».

Заповніть таблицю, записуючи основні нейропсихологічні ознаки патології судин головного мозку.

Судинна патологія	Симптоматика
Артеріовенозні аневризми	
Спазм у басейнах передньої мозкової артерії	
Спазм у системі середньої мозкової артерії	
Спазм внутрішньої сонної артерії	
Спазм у вертебро-базиллярній системі	
Дисциркуляторна енцефалопатія	
Минуці порушення мозкового кровообігу	
Ішемічний інсульт головного мозку	
Тромбоз середньої мозкової артерії	
Тромбоз внутрішньої сонної артерії	

Література для самоосвіти:

1. Каменская М.А. Основы нейробиологии / М. А. Каменская, А. А. Каменский. - Москва: Дрофа, 2014. – 365 с.
2. Корсакова Н.К. Нейропсихология позднего возраста / Н.К. Корсакова // Вестник МГУ. Серия 14. - Психология. - 1996. - № 2. -С. 32-37.
3. Нейропсихологическая диагностика / Под ред. Е.Д; Хомской. — Часть 1. Схема нейропсихологического исследования высших психических функций и эмоционально-личностной сферы. М.: Ин-т общегуманитарных исследований, 2007. - 57 с.
4. Николаенко Н. Н. Современная нейропсихология. Речь. – Москва, 2013. – 272 с.
5. Хомская Е.Д., Батова Н.Я. Мозг и эмоции. Нейропсихологическое исследование. Монография. – М.: Московский университет, 1992. – 180 с.
6. Хухо Ф. Нейрохимия: Основы и принципы. Перевод с англ. М.: Мир, 1990. - 384 с.
7. Шабанов П.Д. Дофамин и подкрепляющие системы мозга / П.Д. Шабанов, А.А. Лебедев, Ш.К. Мещеров. СПб., 2002. – 208 с.

Модуль 5. «НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ».

Практичне заняття № 13-14.

Питання для обговорення:

НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ХВОРИХ

1. Фундаментальні дослідження з нейрореабілітації у ХХ ст. .
2. Методи нейрореабілітації:
 - відновлення функцій шляхом розгальмовування;
 - відновлення функцій шляхом вікаріату;
 - відновлення функцій шляхом перебудови функціональних систем;
 - медикаментозне відновлення психічних функцій;
 - метод зміни особистісних установок;
 - психостимулотерапія;
 - когнітивна ремідіація;
 - роботизовані методи.
3. Проблема спонтанного відновлення ВПФ. Чинники, що сприяють спонтанному відновленню.

Література для самоосвіти:

1. Блейхер В. М. Экспериментально-психологическое исследование нейропсихологических больных. – Ташкент, 1970. – 176 с.
2. Чуприков А. П., Линев А. Н., Марценковский Н. А. Латеральная терапия.—К., 1994.
3. Цветкова Л.С. Нейропсихологическая реабилитация больных. Речь и интеллектуальная деятельность: Учеб. пособие. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2004. — 424 с.

Додаткова література:

1. Белова А.Н., Щепетова О.Н. Шкалы, тесты и опросники в медицинской реабилитации. – М.: Антидор, 2002. – 440 с.
2. Белова А.Н. Нейрореабилитация: Руководство для врачей. – М.: Антидор, 2002. – 736 с.

3. Богуславский Д.Д. Методика количественной оценки реабилитационного потенциала у инвалидов вследствие мозгового инсульта // Український вісник психоневрології. – 2005. – Том 13, вип. 4 (45). – С. 11-14.
4. Козелкин А.А., Ревенько А.В., Козелкина С.А. и др. Система этапной реабилитации больных с мозговыми инсультами // Мистецтво лікування. – 2006. – № 7 (33). – С. 62-65.
5. Козелкин А.А., Дарий В.И., Шевченко Л.А., Ревенько А.В., Сикорская М.В., Визир И.В., Нерянова Ю.Н., Козелкина С.А. Диагностика, лечение и профилактика мозговых инсультов: Методическое пособие для врачей-неврологов. – Запорожье: Керамист, 2006. – 152 с.

Практичне заняття № 15-16.

РОЗРОБКА ПРОГРАМ НЕЙРОКОРЕКЦІЇ ТА НЕЙРОРЕАБІЛІТАЦІЇ

Питання для обговорення:

1. Методологія та технології розробки програм нейрокорекції та нейрореабілітації.
2. Індивідуальна програма нейрореабілітації.
3. Нейропсихологічна корекційна програма.
4. Програма індивідуального навчання.
5. Програма компенсаторного навчання.

Завдання для самостійної роботи

Завдання «Розробка програм» (на вибір студента).

- Розробити програму нейропсихологічної корекції (добрати комплекс вправ і методик) аутизму.
- Розробити програму нейропсихологічної корекції (добрати комплекс вправ і методик) розладів шкільних навичок.
- Розробити програму нейропсихологічної корекції (добрати комплекс вправ і методик) сенсорних порушень (тип порушення – на вибір студента).
- Розробити програму нейропсихологічної корекції (добрати комплекс вправ і методик) СДУГ.
- Розробити програму нейропсихологічної корекції (добрати комплекс вправ і методик) мнестичних порушень.

Література для самоосвіти:

1. Бабанский Ю. К. Об изучении причин неуспеваемости школьников / Ю. К. Бабанский. – М.: Академия, 2012. – 290 с.
2. Безруких М. М. Трудности обучения в начальной школе: Причины, диагностика, комплексная помощь / М. М. Безруких – М.: Эксмо, 2009 – 464 с.
3. Боденко Б. Н. Анализ психологических причин неуспеваемости и способы её коррекции на начальном этапе обучения / Б. Н.Боденко. - М.: Просвещение, 1998. - 112 с.
4. Глозман Ж.М. Нейропсихология детского возраста Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. - М.: Академия, 2009. - 272 с.
5. Глухов В. П. Коррекционная педагогика с основами специальной психологии. Учебное пособие / В.П. Глухов. - М.: Изд. дом «Секачев», 2015. - 256 с.
6. Мамайчук И.И. Психология дизонтогенеза и основы психокоррекции / И.И. Мамайчук. — СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2007.-258 с.
7. Семенович А. В. Нейропсихологическая диагностика и коррекция в детском возрасте: Учеб. пособие для высш. учеб. заведений. — М.: Издат. центр “Академия”, 2002. — 232 с.
8. Тарасун В.В. Попередження недорозвитку навчальних здібностей у дітей // Практична психологія та соціальна соціальна робота. – 1997. – № 1. – С. 10–14.
9. Тарасун В.В., Рождественська Д.Б. Діагностика провідного когнітивного стилю дітей з труднощами у навчанні // Діагностика і корекція індивідуального розвитку учнів в процесі навчання. Вип. 1. – К., 2002.
10. Технології психічної інтеграції дітей з аутизмом / За наук. ред. Бондаря В.І., Тарасун В.В. Том 1-2: Навчальний посібник. К., Інститут спеціальної педагогіки, 2006. – 278 с.

Практичне заняття № 17-18.

ЗАХИСТ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ПРОЕКТІВ

(на вибір студента)

1. Нейропсихологічна школа в Україні.
2. Сучасні напрямки розвитку нейропсихології.
3. Нейропсихологічне дослідження. Принципи та методи.
4. Нейропсихологічні співвідношення порушень пам'яті та уваги.
5. Класифікація розладів, пов'язаних з порушеннями мислення, в нейропсихології.

6. Нейропсихологічні механізми мовленнєвих розладів.
7. Порушення емоційних станів у хворих з органічними ураженнями головного мозку.
8. Особливості організації та проведення нейропсихологічної експертизи.
9. Принципи роботи нейропсихолога.
10. Нейропсихологія емоцій.
11. Нейробіологія депресій.
12. Соціальна адаптація й міжпівкульна асиметрія.
13. Феномен міжпівкульної взаємодії: анатомічні дані, внесок нейрохірургії у вивчення даного феномену.
14. Порушення психічних процесів після комісуротомії.
15. Проблема локалізації психічних функцій.
16. Функціональні блоки мозку: будова, функції.
17. Роль аферентації в регуляції довільних рухів і дій: концепція функціональних систем Анохіна П.К. та концепція організації рухового акту Бернштейна Н.А.
18. Історія становлення нейропсихології мовлення.
19. Порушення мовлення в дитячому й дорослому віці: загальне й специфічне.
20. Нейропсихологія старіння: нормальне старіння й старіння на тлі деменцій пізнього віку.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Агнозії: зорові, слухові, тактильні.
2. Аграфія (дисграфія).
3. Актуальні проблеми геронтології та геронтопсихології.
4. Апраксії. Класифікації апраксій за Г. Ліпманом, К. Хельманом, О.Р. Лурією.
5. Базові принципи нейропсихологічного дослідження:
6. Використання нейропсихологічних даних у навчальному процесі.
7. Вимоги до нейропсихологічного діагностичного інструментарію.
8. Гетерохронність морфогенезу та функціонального розвитку мозку.
9. Джерела знань про функціональну організацію мозку. Поняття про ВПФ.
10. Довільність регуляції ВПФ.
11. Дослідження праксису як здатності до цілеспрямованих дій.
12. Завдання клінічного нейропсихологічного обстеження.
13. Індивідуальна програма нейрореабілітації.
14. Індивідуальний формат проведення нейропсихологічного обстеження. Складові схеми дослідження.
15. Історія розвитку і становлення нейропсихології. Видатні персоналії.
16. Історія розвитку наукових уявлень про афазії.
17. Кількісні критерії виконання нейропсихологічних проб.
18. Класифікація афазій у вітчизняній нейропсихології.

19. Класифікація нейропсихологічних синдромів.
20. Класифікація специфічних розладів розвитку навчальних навичок у дітей за МКХ-10.
21. Коморбідність афазій, диференційна діагностика з іншими мовленнєвими розладами.
22. Метод заміщувального онтегенезу.
23. Методи нейрокорекції та психопрофілактики деменції.
24. Методи нейрореабілітації:
25. Методики і проби на діагностику сенсорних та гностичних розладів.
26. Методологічні принципи, що сприяють розробці нових інструментів дослідження (Л.І. Вассерман, С.А. Дорофеева, Я.А. Меєрсон, Ж. М. Глозман).
27. Методологія нейропсихологічного супроводу дітей з нерівномірністю розвитку психічних функцій.
28. Методологія та технології розробки програм нейрокорекції та нейрореабілітації.
29. Механізми розвитку судинних когнітивних порушень і роль судинного чинника у виникненні нейродегенеративних захворювань.
30. Місце і роль нейропсихології в процесі психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання.
31. Морфофункціональні мозкові системи довільних і мимовільних рухів: порушення екстрапірамідних і пірамідних шляхів.
32. Надійність даних, отриманих в результаті нейропсихологічного дослідження.
33. Нейроанатомія: поняття про структуру і принципи функціонування аналізаторів.
34. Нейробиологія та психопрофілактика депресій пізнього віку.
35. Нейробиологія хвороби Альцгеймера.
36. Нейробиологія хвороби Паркінсона.
37. Нейропсихологічна корекційна програма.
38. Нейропсихологічна основа розладів полімодального генезу за Л.С. Цветковою та О.М. Корньєвим.
39. Нейропсихологічна підтримка класів корекційно-розвивального навчання.
40. Нейропсихологія індивідуальних відмінностей дітей як основа використання нейропсихологічних методів у школі.
41. Нейропсихологія як наука. Предмет, завдання і функції.
42. Операційне забезпечення вербальних і невербальних психічних процесів.
43. Оптимізація функціонального статусу глибинних утворень мозку, формування базису підкірково-кіркових і міжпівкульних взаємодій.
44. Письмо як вид діяльності за О.М. Леонтьєвим.
45. Питання корекції когнітивних порушень при цереброваскулярній та нейродегенеративній патології в осіб похилого віку.
46. Підвищення пластичності сенсомоторного забезпечення психічних процесів.
47. Підсумковий нейропсихологічний висновок.
48. Повний варіант нейропсихологічних методик та експресдіагностика.

49. Поняття «нейропластичність», «когнітивний резерв», «коннектом».
50. Поняття афазії та її сучасний клінічний статус.
51. Поняття і класифікація акалькулій (дискалькулій).
52. Поняття і класифікація алексій (дислексій).
53. Поняття когнітивного резерву в сучасній нейронауці.
54. Поняття про нейропсихологічні фактори та синдроми.
55. Принцип сенсорних корекцій.
56. Проблема міжпівкульної асиметрії мозку та міжпівкульної взаємодії.
57. Проблема спонтанного відновлення ВПФ. Чинники, що сприяють спонтанному відновленню.
58. Проблеми, напрями і розділи сучасної нейропсихології:
59. Програма індивідуального навчання.
60. Програма компенсаторного навчання.
61. Протоколи обстежень, ранжування балів, особливості фіксації специфічних та неспецифічних помилок; профілі успішності виконання проб.
62. Рівні побудови рухів за М.О. Бернштейном (субкортикальні: А, В; кортикальні: С, D, E).
63. Розлади аналізаторних систем за Є.Д. Хомською.
64. Сенсibilізовані прийоми діагностики.
65. Синдром Герстмана.
66. Системні принципи роботи мозку.
67. Стабілізація і активація енергетичного потенціалу організму.
68. Стандартизація процедури дослідження. Відповідність нейропсихологічних досліджень вимогам наукової обґрунтованості експериментального методу та аналізу отриманих даних.
69. Стандартизовані скрінінгові методики діагностики апраксії (Ф. Лорана, А. Доверна, А. Сангдерленда, FABERS, TULIA, CAS).
70. Стратегії нейропсихологічного втручання при роботі з дітьми різного віку: раннього, дошкільного, молодшого шкільного, підліткового.
71. Структурна організація нервової системи. Відділи нервової системи.
72. Структурно-функціональна модель мозку О.Р. Лурія.
73. Схема нейропсихологічного дослідження ВПФ та емоційно-особистісної сфери.
74. Теорія рівнів побудови рухів М.О. Бернштейна.
75. Теорія розвитку ВПФ Л.С. Виготського.
76. Теорія функціональних систем та акцептора дії П.К. Анохіна.
77. Типи психічного дизонтогенезу за Г.Є. Сухаревою та В.В. Лебединським.
78. Труднощі в оволодінні письмом за Т.В. Ахутіною, Ж.М. Глозман.
79. Уявлення про керовані і некеровані чинники, що впливають на стан когнітивного резерву людини.
80. Факторний і синдромальний аналіз порушень.
81. Фундаментальні дослідження з нейрореабілітації у ХХ ст. .
82. Чинники підвищення когнітивного резерву і зниження ризику розвитку деменції.

Посилання на онлайн-лекції
(для самостійного ознайомлення)

- Устройство и работа мозга
https://www.youtube.com/watch?v=0qlgd8HLn_M
- Молли Крокетт: Не верьте громким словам о мозге
<http://edumarket.ru/library/psychology/12310/>
- Зеркальные нейроны
<http://edumarket.ru/library/psychology/25418/>
- Нейронные основы формирования представлений о мире и о себе
<http://edumarket.ru/library/psychology/25678/>
- Психофизиология <http://edumarket.ru/library/psychology/36341/>
- "Нейропсихология" лекция №1 Ахутиной Т.В.
<https://www.youtube.com/watch?v=0Cm1CDYSsp0>
- "Нейропсихология" лекция №2 Ахутиной Т.В.
<https://www.youtube.com/watch?v=syZPE1Yzd-w>
- "Нейропсихология" лекция №3 Ахутиной Т.В.
https://www.youtube.com/watch?v=rk8Vi_AqG54&list=PLUJWubFtCRL_RwX537GHY4zGDusYkNUQ3&index=28
- "Нейропсихология" лекция №4 Ахутиной Т.В.
https://www.youtube.com/watch?v=ODJqfKJwgI&list=PLUJWubFtCRL_RwX537GHY4zGDusYkNUQ3&index=30
- "Нейропсихология" лекция №5 Ахутиной Т.В.
https://www.youtube.com/watch?v=umV8EgiV7PU&list=PLUJWubFtCRL_RwX537GHY4zGDusYkNUQ3&index=29
- "Нейропсихология" лекция №6 Ахутиной Т.В.
https://www.youtube.com/watch?v=SGs3tJZ9qlY&list=PLUJWubFtCRL_RwX537GHY4zGDusYkNUQ3&index=31
- "Нейропсихология" лекция №7 Ахутиной Т.В.
https://www.youtube.com/watch?v=o4Ix3Wpe5s0&list=PLUJWubFtCRL_RwX537GHY4zGDusYkNUQ3&index=32
- "Нейропсихология" лекция №8 Ахутиной Т.В.
https://www.youtube.com/watch?v=Qb5v4mLfBNQ&list=PLUJWubFtCRL_RwX537GHY4zGDusYkNUQ3&index=33
- Как у людей работает механизм внимания
<http://edumarket.ru/library/psychology/25520/>
- Почему искажаются воспоминания
<http://edumarket.ru/library/psychology/25521/>
- Тренинг развития памяти
<http://edumarket.ru/library/psychology/15490/>

**ПРОТОКОЛЫ ИССЛЕДОВАНИЯ РЕЧИ
и других ВПФ**

Фамилия имя отчество	
Дата обследования:	
Возраст	
Образование	
Профессия	
Группа инвалидности	
Диагноз клинический:	
Жалобы:	
Правша, левша, амбидекстр	
Ориентировка	
Критика	
Эмоциональная сфера	
Психическая активность	
Внимание	
Поведение	
Утомляемость	

ИССЛЕДОВАНИЕ РЕЧИ

1.1 Импрессивная сторона речи

Понимание речи в диалоге. Диалогическая речь (КОР)

Вопросы	Оценка за ответы в диалоге	Оценка за понимание вопросов в диалоге	Образцы речи
1. Как Вы себя чувствуете?			
2. Голова болит?			
3. Как Вы спали?			
4. Сколько человек у Вас в палате?			
5. Вас осматривал сегодня врач?			
6. Что у Вас было сегодня на завтрак?			
7. Где Вы живете?			
8. Что Вы делали вчера вечером?			
9. Какая сегодня погода и какая была вчера?			
10. Чем Вы любите заниматься в свободное время?			

Оценка за ответы в диалоге (КОР):

3 б. – нормативный ответ; адекватный по смыслу, грамматически правильный ответ, без вербальных и литеральных замен.

1,5 б. – литеральные парафазии, не мешающие понять ответ; либо эхололическое начало; либо аграмматизм; либо ответ одним словом на вопрос, требующий ответа фразой.

0 б. – отсутствие ответа; либо неадекватный по смыслу ответ; либо литеральные или вербальные замены, искажающие слово или предложение до неузнаваемости.

Оценка за понимание вопросов диалога (КОР):

3 б. – адекватное понимание с первого раза (адекватный по смыслу вербальный или невербальный ответ, например, жестовый).

1,5 б. – ответ лишь на часть вопроса (например, при вопросе «Какая сегодня была погода и какая была вчера?» ответ «Вчера была плохая»); либо жестовый ответ, не позволяющий с уверенностью утверждать, что вопрос понят правильно; либо понимание вопроса после повторного предъявления.

0 б. – при неадекватном ответе, невозможности понимания вопроса с двух предъявлений (если вопрос понят с третьего предъявления, также ставится 0 б.).

Понимание инструкций (КОР)

Инструкция: «В этом задании я буду зачитывать Вам инструкции, и Вы выполняйте их в точности так, как я говорю».

Инструкции	Оценка	Действия
1.Закройте глаза		
2.Поднимите левую руку		
3.Возьмите карандаш и постучите три раза		
4.Возьмите скрепку и положите в карман		
5.Постройте из палочек треугольник		
6.Нарисуйте в тетради круг и квадрат		
7.Покажите скрепку палочкой		
8.Положите ручку справа от книги		
9.Возьмите книгу, вложите в нее тетрадь и положите на край стола		
10.Поставьте перед собой коробку, сложите в нее палочки и дайте мне.		

Оценка за понимание инструкций (КОР):

3 б. – действие выполнено правильно (правильно понята инструкция).

1,5 б. – действие выполнено правильно после *повторного* предъявления (инструкция понята правильно после повторного предъявления)

0 б. – действие не было выполнено после двух предъявлений инструкции (если действие было выполнено после трех предъявлений инструкции, также ставится 0 б.).

Понимание внеситуативных и парадоксальных вопросов

Вы смотрели вчера телевизор? _____

С кем вы живёте? _____

К вам придут родственники сегодня? _____

Вы живёте на Луне? _____

Сейчас зима (лето)? _____

Понимание значения слов, обозначающих предметы (КОР)

Инструкция: «В этом задании я буду зачитывать Вам слова, и Вы показывайте ту картинку, которая наиболее точно подходит к слову, в том же порядке, в котором я называю слова».

Стимульные слова	Оценка	Показ
1. БУТЫЛКА		
2. КОШКА		
3. ЖЕНЩИНА		
4. ЯБЛОКО		
5. КОЗА		
6. ТРАВА		

7. БОЧКА		
8. ВОРОТНИК		
9. БАНТ		
10.РЕМЕНЬ		
11.СУМКА РЫБА		
12.ПИСЬМО ДВЕРЬ		
13.САМОЛЕТ ЦВЕТОК		
14.ДРОВА КОСА		
15.МИШКА ТОЧКА		
16.ПОЧКА МИСКА		
17.ТРАВА БОЧКА		
18.РУКАВ ПОДТЯЖКИ		
19.ПЕРЧАТКИ КАРМАН		
20.БАНТ ШАРФ		
21.ЖЕНЩИНА ЯБЛОКО КОШКА		
22.ПИСЬМО БУТЫЛКА ДВЕРЬ		
23.СУМКА ЦВЕТОК РЫБА		
24.ТОЧКА МИШКА КОСА		
25.ТРАВА ДОЧКА МИСКА		
26.КОЗА ДРОВА ПОЧКА		
27.ГАЛСТУК РУКАВ ПОДТЯЖКИ		
28.ВОРОТНИК КАРМАН БАНТ		
29.ВАРЕЖКИ ШАРФ РУКАВ		
30.ГАЛСТУК РЕМЕНЬ ВОРОТНИК		

Оценка за понимание слов, обозначающих предметы (КОР):

1 б. – правильный показ картинок в нужном порядке при однократном предъявлении.

0,5 б. – правильный показ после второго предъявления; либо изменение порядка показа, причем невозможно исправление ошибки при привлечении к ней внимания.

0 б. – невозможность правильного показа в нужном порядке после двух предъявлений (если даже показ осуществлен после трех предъявлений, также ставится 0 б.).

Понимание значения слов, обозначающих действия (КОР)

Инструкция: «В этом задании я буду зачитывать Вам слова, и Вы показывайте ту картинку, которая наиболее точно подходит к слову, в том же порядке, в котором я называю слова».

Стимульные слова	Оценка	Показ
1. РАБОТАЕТ		
2. СТИРАЕТ		
3. ИГРАЕТ		
4. ЕДЕТ		
5. ЧИТАЕТ		
6. ЛЬЕТ		
7. КОПАЕТ		
8. СТАВИТ		
9. КАТИТ		
10. НЕСЕТ		
11. ГОТОВИТ СМОТРИТ		
12. ПРЫГАЕТ ПОЕТ		
13. ПОЛИВАЕТ ЕДЕТ		
14. МАЖЕТ БЬЕТ		
15. КАТАЕТ МАШЕТ		
16. ПЬЕТ СЧИТАЕТ		
17. КОПАЕТ ВЬЕТ		
18. КРУТИТ НЕСЕТ		
19. ТЯНЕТ БРОСАЕТ		
20. ВЕДЕТ КЛАДЕТ		
21. ПОЕТ РАБОТАЕТ СМОТРИТ		
22. ЕДЕТ ГОТОВИТ ПОЛИВАЕТ		
23. СТИРАЕТ ПРОДАЕТ ИГРАЕТ		
24. КАТАЕТ МАШЕТ ПЬЕТ		

25.ЛЪЕТ СЧИТАЕТ КОПАЕТ		
26.МАЖЕТ БЪЕТ ЧИТАЕТ		
27.КЛАДЕТ ВЕДЕТ ТЯНЕТ		
28.ДЕРЖИТ СТАВИТ КАТИТ		
29.БРОСАЕТ ВЕШАЕТ НЕСЕТ		
30.СТАВИТ КРУТИТ ВЕДЕТ		

Оценка за понимание слов, обозначающих действия (КОР):

1 б. – правильный показ картинок в нужном порядке при однократном предъявлении.

0,5 б. – правильный показ со второго предъявления; либо изменение порядка показа, причем невозможно исправление ошибки при привлечении к ней внимания.

0 б. – невозможность правильного показа в нужном порядке после двух предъявлений (если показ осуществлен после трех предъявлений, также ставится 0 б.).

Понимание фраз, логико-грамматических и предложных конструкций (КОР)

Инструкция: «В этом задании я буду зачитывать Вам предложения, и Вы показываете ту картинку, которая наиболее точно подходит к названному предложению».

Фразы	Оценка	Показ
1. МАМА МОЕТ СТАКАН		
2. БАБУШКА РЕЖЕТ ХЛЕБ		
3. МАЛЬЧИК ЧИТАЕТ ГАЗЕТУ		
4. МАЛЬЧИК РИСУЕТ КОШКУ		
5. МАЛЬЧИК ЛЕЖИТ НА КОВРЕ		
6. КЛЕЕНКА ПОКРЫТА СКАТЕРТЬЮ		
7. МАЛЬЧИКА СПАСЛА ДЕВОЧКА		
8. МАШИНА ПЕРЕВОЗИТСЯ ТРАКТОРОМ		
9. МАЛЬЧИК СПАСЕН ДЕВОЧКОЙ		
10. МАШИНУ ПЕРЕВОЗИТ ТРАКТОР		
11. БОЧКА ПЕРЕД ЯЩИКОМ		
12. НА БОЧКЕ ЯЩИК		
13. В ЯЩИКЕ БОЧКА		
14. НА ЯЩИКЕ БОЧКА		
15. ЯЩИК ЗА БОЧКОЙ		

Оценка за понимание фраз (КОР):

2 б. – показ верной картинке

1 б. – показ верной картинке после второго предъявления.

0 б. – показ верной картинке не достигается после двух предъявлений фразы (если показ верной картинке осуществлен после трех предъявлений, также ставится 0 б.).

Понимание фраз, содержащих пространственные отношения

1. Нарисуйте треугольник над квадратом
2. Нарисуйте в квадрате круг
3. Нарисуйте левее квадрата точку
4. Нарисуйте треугольник ниже креста
5. Нарисуйте под крестом квадрат
6. Нарисуйте крест справа от квадрата и слева от круга

Примечания:

Понимание сравнительных, инвертированных и временных конструкций

Стимульная фраза	Ответ	Примечания
1. Таня младше Марины. Кто из них старше?		
2. Коля ниже Димы. Кто из них выше?		
3. Тополь тоньше осины. Какое дерево тоньше?		
4. Ваня ударил Петю. Кому больно?		
5. Вову обогнал Саша. Кто пришел первым?		
6. Завтрак после обеда. Так бывает?		
7. Лето после весны. Так бывает?		

Оценка грамматической нормативностиМальчик сидит на стулуМальчик сидит на стульяМальчик сидит на стулеЯ летишь на самолётеТы лечу на самолётеОн летит на самолётеБольшая окноЯ вчера пойду в театр**1.2 Экспрессивная сторона речи****Автоматизированная и дезавтоматизированная речь****Автоматизированные ряды**

Прямой порядок

цифровой ряд:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Примечания: _____*дни недели:*

пн	вт	ср	чт	пт	сб	вс

Примечания: _____*месяцы:*

январь	февраль	март	апрель	май	июнь
июль	август	сентябрь	октябрь	ноябрь	декабрь

Примечания: _____

Обратный порядок

цифровой ряд:

10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Примечания: _____

дни недели:

вс	сб	пт	чт	ср	вт	пн

Примечания: _____

месяцы:

декабрь	ноябрь	октябрь	сентябрь	август	июль
июнь	май	апрель	март	февраль	январь

Примечания: _____

Договаривание пословиц и фраз с жёстким контекстом

Инструкция: «Послушайте фразу и закончите её одним словом»

1. Тише едешь – дальше _____
2. Не имей 100 рублей, а имей 100 _____
3. Что посеешь, то и _____
4. Волков бояться – в лес не _____
5. Правда хорошо, а счастье _____
6. Днём светит солнце, а ночью _____
7. Летом жарко, а зимой _____
8. Хлеб режут острым _____
9. Чтобы лучше видеть, нужны _____
10. У коровы теленок, а у лошади _____

Называние предметов (КОР)

Инструкция: «Назовите одним словом, кто или что изображено на картинке».

Предметы	Оценка	Образцы речи
1. Мама		
2. Папа		
3. Дом		
4. Машина		
5. Дорога		
6. Девочка		
7. Книга		
8. Телевизор		
9. Хлеб		
10. Стол		

11. Часы		
----------	--	--

12. Луна		
13. Нож		
14. Пальто		
15. Мяч		
16. Кровать		
17. Солнце		
18. Лестница		
19. Очки		
20. Карандаш		
21. Сито		
22. Руль		
23. Перо		
24. Колесо		
25. Лопата		
26. Крокодил		
27. Свеча		
28. Прищепка		
29. Кастрюля		
30. Пылесос		

Оценка за называние предметов (КОР):

1 б. – правильное название, не снижается оценка за неточную грамматическую форму (например, изменение падежа).

0,5 б. – при правильном назывании после контекстной подсказки; при literalных парафазиях, пропусках, вставках звуков, не искажающих звукового абриса в целом (слово узнаваемо); либо при скандированном произнесении (недизартрического генеза); либо при близких вербальных парафазиях; либо при ответе словосочетанием, при невозможности исправить ошибку после повторения инструкции отвечать одним словом.

0 б. – невозможность называния, грубые literalные и вербальные парафазии, актуализация слова по подсказке первого звука или слога.

Называние действий (КОР)

Инструкция: «Назовите одним словом, что делает человек на картинке».

Действия	Оценка	Образцы речи
1. Идет		
2. Пьет		
3. Пишет		
4. Бежит		
5. Сидит		
6. Читает		
7. Спит		
8. Ест (кушает)		
9. Стоит		
10. Говорит		
11. Шьет		
12. Ловит		
13. Летит		
14. Моет		
15. Одевает / надевает		
16. Кормит		
17. Плышет		
18. Открывает /закрывает		
19. Плачет		
20. Строит / кладет		
21. Копает		
22. Гладит		
23. Рисует		
24. Вяжет		
25. Рубит / колет		
26. Подметает		
27. Причесывается/ расчесывает		

28. Грет		
29. Привязывает		
30. Черпает (набирает)		

Оценка названия действий:

1 б. – правильное название, не снижается оценка за неточную грамматическую форму (например, изменение временной формы).

0,5 б. – при правильном назывании после контекстной подсказки; при literalных парафазиях, пропусках, вставках звуков, не искажающих звукового абриса в целом (слово узнаваемо); либо при скандированном произнесении (недизартрического генеза); либо при близких вербальных парафазиях; либо при ответе словосочетанием, при невозможности исправить ошибку после повторения инструкции отвечать одним словом.

0 б. – невозможность называния, грубые literalные и вербальные парафазии, актуализация слова по подсказке первого звука или слога.

Повторная речь**а) повторение звуков, слогов, серий звуков и слогов**

а	у	и	о	б	с	р	л	ш	л	т	п
ц	д	ч	к	м	в	щ	ы	г	ж	н	з

аи	уа	ои	ауи	уо	т-с	б-н	м-р	к-с	п-д	д-т	в-ф
----	----	----	-----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

ф-в	р-н	н-р	р-д-з	ф-к-ч	с-б-т-ж	щ-ч-в-м
-----	-----	-----	-------	-------	---------	---------

ти	лу	на	ра	па	ге	ив	ут	вил	бун	стро	тпру
----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	------	------

бо-ба-би	би-ба-бо	ба-бо-би	та-да-та	та-та-да	да-та-та
----------	----------	----------	----------	----------	----------

б) повторение простых, сложных и бессмысленных слов

дом	лес	рука	стол	слон	кошка	девочка
-----	-----	------	------	------	-------	---------

машина	дорога	водопровод	крыса - крыша	забор - собор
--------	--------	------------	---------------	---------------

голос - колос	Монголия - магнолия	половник - поклонник - полковник
---------------	---------------------	----------------------------------

милиционер	велосипедистка	кораблекрушение	землетрясение
------------	----------------	-----------------	---------------

стрептомицин	Брахмапутра	чунстронцин	акрохамелот
--------------	-------------	-------------	-------------

в) Повторение фраз (при невозможности повторения сложных фраз больному даются простые для сохранения положительного эмоционального фона на обследовании)

Крыша дома, стоящего на опушке леса, покрыта
--

мхом.	
Сыворотка из-под простокваши.	
Из-под топота копыт пыль по полю летит	
Проворонила ворона вороненка	
Студенты едут в университет.	
Девочка пьёт чай.	
Собака лает.	

Произвольная фразовая речь

Составление предложений по картинкам (КОР)

Инструкция: «Составьте по каждой картинке предложение – кто и что делает и с чем».

Предложения	Оценка	Образцы речи
1. Мальчик моет руки		
2. Девочка режет колбасу		
3. Мальчик забивает молотком гвоздь		
4. Дети лепят снеговика / снежную бабу		
5. Кот пьет молоко		
6. Мальчики играют в мяч		
7. Мальчик бежит к дереву чтобы спрятаться от дождя		
8. Мальчик перелезает через забор		
9. Солнце заходит за тучи		
10. Женщина стелет коврик под кровать / около кровати.		
11. Мужчина и женщина грузят сено на машину		
12. Мальчик уступает бабушке место		
13. Девочка навещает больную подругу		
14. Врач приглашает больную пройти в кабинет		
15. Мальчик несет лестницу, чтобы снять с дерева шар		

Оценка за составление предложений:

2 б. – адекватная по смыслу грамматически правильная фраза (не снижается оценка за литеральные парафазии, не мешающие понять предложение).

1 б. – есть ошибки, но цель коммуникации в целом достигается: негрубый аграмматизм; либо негрубые вербальные парафазии; стилистически неоправданный порядок слов; пропуск подлежащего или второстепенного члена предложения.

0 б. – невозможность составить предложение, либо грубое аграмматичное построение, искажающее смысл фразы.

Произвольное монологическое высказывание

Составление рассказа (КОР)

Инструкция: «Составьте небольшой рассказ по картинке»
по сюжетной картинке «Разбитое окно», «Прорубь», «Опять двойка»

1.3 Письмо (продукция на отдельном листе)

1) Двигательные автоматизмы

(фамилия, имя, отчество)

2) Списывание фразы

В саду за высоким забором цвели яблони.

3) Под диктовку (с проговариванием, без проговаривания, с зажатым языком)

Упроченные слова: *ФИО, Москва, хлеб,*

Слова с простой слоговой структурой: *лето, рука, работа, телевизор,*

Слова со стечениями согласных: *встреча, оркестр, инструкция, министерство,*

Многосложные слова: *кораблестроение, перепроизводство, достопримечательность,*

Письмо фраз: *дом стоит, студенты едут в университет, математик измерил пространственные координаты,*

3) Звукобуквенный анализ и синтез слова

а) определить количество букв в словах:

час - лето - картина - лестница -

в) перечислить по буквам слова:

река - романтика - балалайка -

г) составить слово из изолированно предъявленных букв:

т, к, о

е, н, г, с

п, р, т, о, е, р, т

1.4 Чтение

1) чтение (показ) букв разного шрифта

2) чтение идеограмм:

Москва Россия мама Волга Пушкин аптека

3) разложить подписи под предметными картинками (ЧАЙНИК, ЧАСЫ, ДЕРЕВО, МЯЧ)

4) аналитическое чтение *слов*:

ДОМ	
КОШКА	
ГОЛОВА	
ВОР	
КТО	
КОТ	
ТОК	
КРОТ	
ПЛОТ	
РЕЦЕПТ	
ПРОСТРАНСТВО	
ЭЛЕКТРОСТАНЦИЯ	

фраз:

На столе стоят цветы -

В саду зацвели вишни -

текста: «Лев и мышь»

Лев спал. Мышь пробежала по его телу. Он проснулся и поймал ее. Мышка стала просить, чтобы он отпустил ее, и пообещала сделать ему тоже добро. Лев громко засмеялся и отпустил мышку.

Потом охотники поймали льва и привязали веревкой к дереву. Мышка услышала львиный рев, прибежала, перегрызла веревку и спасла льва.

ИССЛЕДОВАНИЕ НЕВЕРБАЛЬНЫХ ПСИХИЧЕСКИХ ФУНКЦИЙ

2.1 Практис

<i>Проба</i>	<i>Особенности выполнения</i>
Реципрокная координация рук	

Кинетический (динамический, эфферентный) мануальный праксис:

<i>Проба</i>	<i>Особенности выполнения</i>
1.«Кулак-кольцо»	Правая рука: Левая рука:

2.«Кулак-ребро-ладонь»	• самостоятельно:	1. 2. 3.	1. 2. 3.
	• со счётом:	4.	4.
	• с проговариванием элементов:	5.	5.

Графические пробы (динамический мануальный праксис):

Инструкция: «Продолжите узор до конца строки, не отрывая руки от листа».

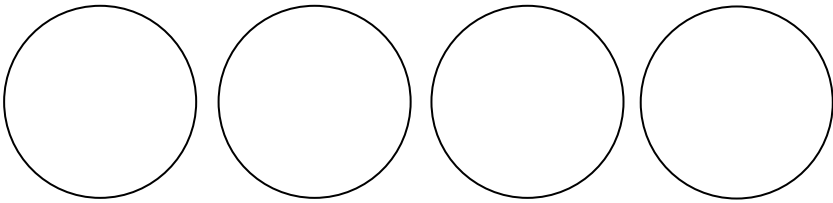

О + + О

0066600666

Конструктивно-пространственный праксис:

Проба	Особенности выполнения
<p>1.Рисунок стола, куба (продукция на отдельном листе) Инструкция: «Нарисуйте куб/ стол на четырёх ножках, так, чтобы все ножки были видны». <u>Образцы предъявляются при невозможности самостоятельного рисования!</u></p>	

<p>2. Расстановка стрелок на «слепых часах».</p> <p>4 : 30 8 : 20 2 : 50 20 : 45</p> 	

Кинестетический (афферентный) мануальный праксис:

Праксис позы пальцев; методика проводится в условиях экранирования (рука больного закрывается ширмой, чтобы исключить возможность зрительного контроля положения пальцев). Специалист демонстрирует своей рукой позы (см. рисунки), и больной копирует их. При невозможности копирования поз в условиях экранирования ширма убирается.

Л	П
---	---

Л	П
---	---

Л	П
---	---

Л	П
---	---

Л	П
---	---

Л	П
---	---

Мимический (оценка активности состояния мимики пациента):

Лицо: гипермимично, амимично, гипомимично, норма

	по инструкции	по подражанию
поднять брови	-	-
нахмуриться	-	-

Оральный праксис

выполнение	по инструкции	по подражанию
высунуть язык	-	-
подвигать языком (вправо-влево)	-	-
надуть щеки	-	-
одну щеку	-	-
положить язык на верхнюю губу	-	-
положить язык за нижнюю губу	-	-
пощелкать языком	-	-
подуть	-	-
посвистеть	-	-
поцокать	-	-

Символический праксис

смысловые жесты	по инструкции	по подражанию
как целуют	-	-
как рубят дрова	-	-
как чистят зубы	-	-
как пьют	-	-

2.2 Гнозис**Тактильный гнозис**

<i>Проба</i>	<i>Стимул</i>	<i>Особенности выполнения</i>
Опознавание предметов наощупь	<ul style="list-style-type: none"> • крышка бутылки; • монета; • ключ; • карандаш; • 	Правая рука Левая рука

Слуховой неречевой гнозис

<i>Проба</i>	<i>Стимул</i>	<i>Особенности выполнения</i>
1.Опознавание бытовых шумов на слух	<ul style="list-style-type: none"> • застёжка-молния; • мятая бумага; • письмо ручкой; • звон ключей; • рваная бумага; 	
2.Воспроизведение простых ритмов		

Зрительный предметный гнозис

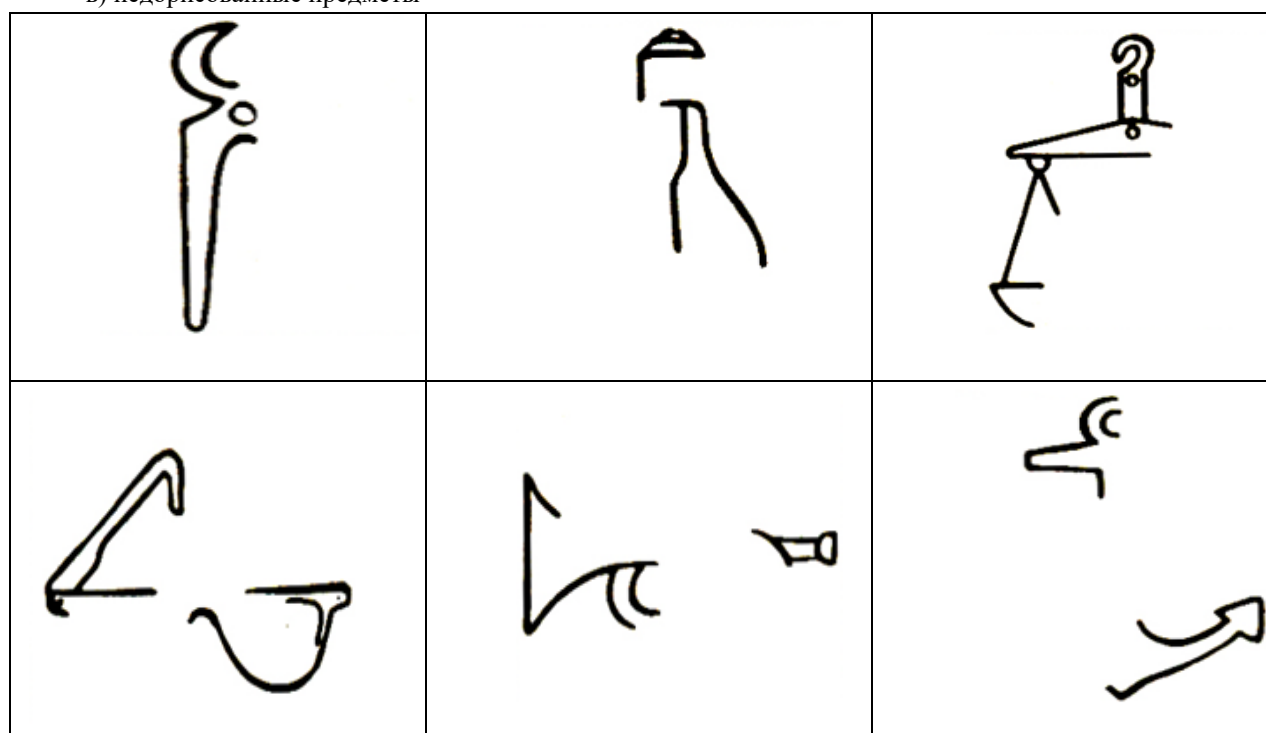
а) реалистические изображения

шкаф	чашка	книга	ручка	ключ	бумага

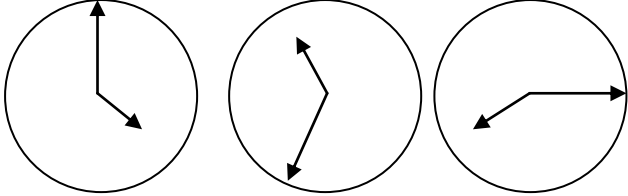
б) наложенные изображения (проба Поппельрейтора)

ведро	грабли	топор	чайник	бутылка	тарелка

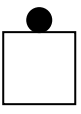

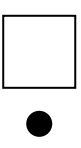
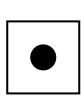
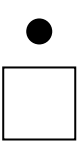
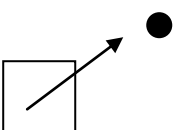
в) недорисованные предметы

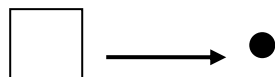
Оптико-пространственный гнозис

<i>Проба</i>	<i>Особенности выполнения</i>
<p>1.Определение времени по «немому циферблату»</p> 	

Идентификация схем пространственных отношений объектов

№	Схемы:	Предлоги:
1)		в
2)		на
3)		между
4)		под
5)		над
6)		от

7)

из

2.3 Память

Память на **текущие** (какой сегодня день недели, что было на завтрак/обед, сколько было занятий), и **упроченные** (в каком возрасте закончил школу, сколько детей имеет, чем занимался по профессии) события.

Зрительная память: Заучивание 5 (6) фигур (графическая продукция в Приложениях)

5 попыток + отсроченное воспроизведение (через 35-40 минут). Вариант 5 фигур:

Слухоречевая память:

Заучивание 10-ти слов:

	дом	лес	стол	звон	ночь	игла	пирог	брат	крест	кот	привнесения
	мяч	крик	сон	тень	флаг	свет	икра	топор	молот	сосна	
1											
2											
3											
4											
5											
Через 3 мин											
Через 40 мин											

Запоминание 2 групп по 3 слова:

НОЧЬ-ХВОСТ-СЛЕЗА

БЛИН-МОСТ-ВЕСНА

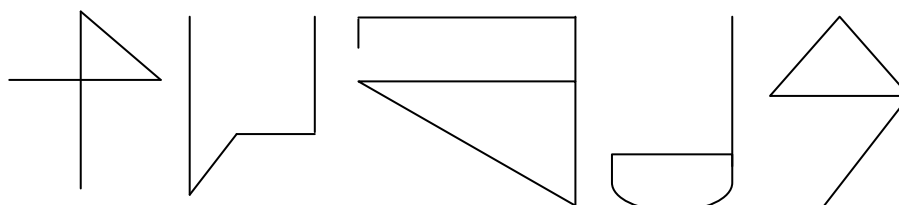
Повт.		Повт.	
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	

Запоминание пар фраз:

1. В саду за высоким забором росли яблони;
 2. На опушке леса охотник убил волка;
-
1. В Ташкенте было сильное землетрясение и много домов было разрушено;
 2. В Тушино был авиационный праздник и прыжки с парашютом.

2.4 Счет

Счетные операции:

$5+3=$	$17+9=$
$4+6=$	$32-18=$
$13-6=$	$3 \times 7=$
$2 \times 5=$	$64:4=$

Представления о разрядности числа:

Сравнение чисел

120045 12045

1740 1704

1387 1873

Запись цифр (под диктовку)

Запись многозначных чисел (под диктовку): 12, 17, 305, 416, 1037, 1803, 1700, 12040

Чтение многозначных чисел

1026	786
1003	52197
10078	84396
324	

Узнавание римских чисел

VI IV IX XI XVI XIX

2.5 Исследование интеллектуальных процессов

1) Понимание сюжетной картинки («Разбитое окно», «Происшествие на льду», «Опять двойка»)

2) Уровень обобщения

4-й лишний

Инструкция: «В этом ряду из четырёх слов 3 слова связаны между собой, а одно – лишнее. Укажите, какое слово лишнее, и как можно назвать остальные 3 слова, если их объединить в одну группу».

1. Река, море, мост, пруд	
2. Саша, Стасик, Петров, Коля	
3. Курица, петух, орел, гусь	
4. Стол, ковер, кресло, кровать	

При грубых речевых нарушениях рекомендуется использовать аналогичную рисуночную методику.

3) Решение арифметических задач

Сыну 5 лет. Отец старше сына в 5 раз. Сколько лет будет отцу, когда сыну исполнится 20 лет?

Хозяйка тратит за 5 дней 15 л молока. Сколько она тратит за неделю?

4) Интерпретация пословиц, метафор

1. Бить баклуши	
2. Львиная доля	
3. Цыплят по осени считают	
4. Не всё то золото, что блестит	

Состояние органов артикуляции:

мышечный тонус -

точность позы -

состояние мягкого неба -

глоточный рефлекс -

саливация в состоянии покоя - на объеме (в речевом потоке) -

речевое дыхание -

голос -

Оценка просодического компонента речи:

Саша сказал: «Завтра мы поедем кататься на лодке».

Мама спросила: «Алёша, ты уже выучил уроки?»

Катя воскликнула: «Как же здорово летом в деревне»!

По результатам обследования высших психических функций проведена количественная оценка и качественный анализ нейропсихологической симптоматики, составлена программа восстановительного обучения.

Бланк исследования зрительной памяти

1.

2.

3.

4.

5.

Отсроченное
